КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вӀашагӀкхета!

ШИНАРИН. 26 ноябрь, 1968 шу. № 142 (4022). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГӀалгӀай обкома, Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхенчу Советан а, Министрийн Советан а орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ЛЕНИНСКИ къахьегама вахта

100 шу

КОММУНИСТИЧЕСКИ БОЛХЛОЙН ПАРТЕЙ ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА СОВЕЩАНИ КИЙЧЪЯРА КОММИССЕ ЗАСЕДАНЕХ ЙОЛА

КОММЮНИКЕ

1968 шера 18 ноябрера дения 21 ноябре кхаччалца Будапешта заседани хилар коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъера Совещани кийчъяра коммиссе.

Заседане дакъа лецар ухх лоцерча 67 коммунистически болхлойн партей викалаша: Алжира социалистически авангарда парте, Америка ВӀашагӀкхийттача Штатийн Коммунистически парте, Аргентина Коммунистически парте, Австрале Коммунистически парте, Австре Коммунистически парте, Бельге Коммунистически парте, Болгарски Коммунистически парте, Боливе Коммунистически парте, Бразильски Коммунистически парте, Цейлона Коммунистически парте, Чиле Коммунистически парте, Кипра къахьегачу халкъа прогрессивни парте, Коста-Рика халкъа авангард ялара Парте, Чехословаке Коммунистически парте, Дание Коммунистически парте, Къилбехьен - Африкански коммунистически парте, Доминикански коммунистически парте, Эквадора Коммунистически парте, Къилбаседен Ирланде Коммунистически парте, Финланде Коммунистически парте, Французски коммунистически парте, Греце Коммунистически парте, Гваделупски коммунистически парте, Гватемальски къахьегама парте, Гаити халкъа цӀаьла Парте, Гондурасе Коммунистически парте, Инде Коммунистически парте, Ирландски болхлой парте, Иракски Коммунистически парте, Ирана Халкъа парте, Израила Коммунистически парте, Иордански Коммунистически парте, Канада Коммунистически парте, Колумба Коммунистически парте, Польски вӀашагӀкхийттача болхлой парте, Ливански коммунистически парте, Люксембурга Коммунистически парте, Венгерски социалистически болхлой парте, Кортамукъалени социализман парте (Марокко), Мартиникски коммунистически парте, Мексикански коммунистически парте, Монгольски халкъа - революционни парте, Великобритане Коммунистически парте, Германе Социалистически единии парте, Германе Социалистически единии парте — Малхбузехьара Берлин, Германе Коммунистически парте, Никарагуански социалистически парте, Итальянски коммунистически парте, Парагвайски коммунистически парте, Перуански коммунистически парте, Португальски коммунистически парте, Реюньонски коммунистически парте, Румыниски коммунистически парте, Сальвадора Коммунистически парте, Сан - Марински коммунистически парте, Испание Коммунистически парте, Швейцарски къахьегама парте, Сирийски коммунистически парте, Советски Союза Коммунистически парте, Судански коммунистически парте, Турце Коммунистически парте, Туниски коммунистически парте, Уругвая Коммунистически парте, Венесуэла Коммунистически парте, хӀорам тӀе ца беснйтар духьа цӀа йоьхкаш йоццача нийсайна кхаш къайлагӀарча парте.

Заседане наблюдателаш болаш дакъа лецар Норвеге Коммунистически партен, Швеце коммунисташ — аьрдехьара парти.

Шозйн викалаш бахкийта вӀаштӀехьа ца дахнача хьайолча партеша дагтӀаш дола письмош дахкийтал кийчон коммиссега.

ХьалхагӀа 1968 шера сентябре — октябре хиначу ший заседане вӀаштӀехьбахначна бартага хьежна кийчон коммиссе лийцар коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъера Совещани гулъярахи дӀахо на кийчъяра порадкахи дола дош. Шеррен массе оьшӀерахьарех на дийцачул тӀехьагӀа коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъера Совещани 1969 шера мае Москве гулъяра уйла тӀаьецар кийчон коммиссена юкъе дакъа лоьцарий, Консультатиини вӀашагӀкхетаре белгалъь дол повестка а йолаш: «ХӀинцалча этапе империализмана дуьхьала лоаттабеча къовсама декъараш а коммунистически болхлойн партеша, деррига антиимпериалистически низаша цхьана цакхдоахача гӀуллакхий цхьоагӀе а».

Кийчон коммиссена юкъе дакъа лоацараша митта лаьрхӀар хургйолча совещане документий проекташка хьожаргйолаш, из чакхьаккхарех долча организационни делаьх лаьца решенеш эргйолаш, бокъонна из гулъергйолаш дола ли белгалдергдолаш йола коммиссе эргӀанара сесси 1969 шера 17 марте Москве гулъе а. Коммиссе дакъа лаьцараша бахха группана тӀадийлар кийчон комиссе вӀаьхха хулча заседанена Совещане документий проекташ кийчъелга.

Коммиссе бакъдир вехарашха йолча ерригача коммунистически болхлойн партешка, цу дакъе Совещани кийчъеча дакъа лоацаш йоацарашка а цу бала витьелххара баь кхайкам.

Ма лерра хьача Совещани гулъяра раьза болча Великобритане Компарте, Швейцарски къахьегама парте, Реюньонски коммунистически парте викалаша тӀаьйцача решеной хьакъехьа шахьера а шоай партешка хетар хьахьйтаргда шоай партей кулгалдоча органашка дагабаьхначул тӀехьагӀа. Векх делегацеша массане а цхьатарра раьза а хиина тӀаьйцай ер коммюнике.

Хетачов парӀатта дагадуллар вокъхостамха цхьана гӀуллакхаш деладарен хьалашка чакхбаьлар кийчон коммиссе бӀах. Цо хьахьехар коммунистически болхлойн партеш ловш вӀашагӀъюхабйелийташ дола деттагӀален солидарностен гӀуллакхаш марксизма - ленинизмай пролетарски интернационализман ларда тӀа чӀоагӀдо лаьрхӀа хилар.

* * *

Заседане дакъа лоацача еррига партей делегацеша ВСРП ЦК-ана довкха барбал аьлар нежараша хьоашал даь шоаш тӀа-хӀараха кийчон коммиссе болх вӀаштӀехьбаккхара тӀехьдика хьалаш кийчдарахи. Венгерски коммунистически парте вӀашагӀъеелла 50 шу даьраче духьашена парьг тӀара доаха баьккхар ВСРП членашта а деррига венгерски халкъа а социализм хьалъеча цар керда толамаш дахар лоаш.

КОММУНИСТИЧЕСКИ БОЛХЛОЙН ПАРТЕЙ ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА СОВЕЩАНИ КИЙЧЪЯРА КОММИССЕНА ЮКЪЕ ДАКЪА ЛАЬЦАРИЙ ЗАЯВЛЕНИ

ВЬЕТНАМСКИ ХАЛКЪАГА ДӀАЙХА МОАРШАЛ

Коммунистически - болхлойн партей дунен халкъашта юкъера Совещани кийчъяра комиссе нойабрьски заседане дакъа лаьцача 67 парте викалаша дег тӀара къоабалду вьетнамски халкъа лоаттабеча турпал къовсаме цӀарна кара гӀаьнна толамаш.

Американски империализм Вьетнама Демократически Республикана чуетта бомбаши пуина дуьхьалара къацела гӀуллакхаши массанахьара а кхы гаьна ца доахаш а социализм хӀаьта митта Вьетнама Демократически Республика делегацен Къилбехьен Вьетнам мукъаьккхара Къамин фронта делегацен дакъа лаца деваш йола Парижера переговораш с раьза хиланзен ца йовлача кхоачаь гӀулакх вьетнамски халкъа а деррига дунен тӀарча прогрессен машарех дерригача низий а лоархӀаме кхетало я.

Коммунистически болхлойн партена цӀаьха а дӀакхайкаду американски империализма агрессена духьала дӀахо къовсам лоаттабеча а цун тийша йолх фе зуургйолча а вьетнамски халкъана цоай йийад солидарность хилар. Цар дӀахо а машар безача дерригача низашца цхьана къовсам беаржабергба США-и пар гӀончийн бӀу цӀемба Вьетнамера арабоахххилгех шай гӀулакхаш хьан кхычарех тийша хӀана доалачен машарех хьалашка къестадара вьетнамски халкъа бокъо ӀалашъелтеИ вӀаштӀехьдаккхар духьа.

1968 шера 21 ноябрь.
Будапешт.

ГВАТЕМАЛА, ПАРАГВАЯ, ГАИТЕ ПАТРИОТАШЦАРА СОЛИДАРНОСТЬ

Коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъера Совещани кийчъяра комиссе заседане гулбеннача вежарашка йолча 67 парте викалаша дӀакхайкаду Гватемале, Парагвае, Гаите шоай мехкий паргӀатон ловӀаши баьхьа долаш къовсам лоаттабеча революционераша къахетам боацаш къоаен американски империалисташа а моттигерча цара чулаттача Ӏуша а ниваш дарах шоаш чӀоагӀа эгӀазбаха хилар.

Гватемале къизагӀча тайпара болабьб болхлойн ахархойн лидераш — Виктор Мануэль Гутьеррес, Рафаэль Тишлер, Леонардо Кастильо Флорес. Ухх тӀеххьарча кхаь шера гватемальски правительства американски империализмон Ӏалашбеш болча террористийн бандиташа Гватемале лийца а лийца, къизагӀча тайпара низаш а даь, оаххарий хьисане болабьб эзараш нах. Ухх тӀеххьарча баркӀ бетта Гаитера водаль дӀа а вихьа, къина низаш хьал массехк бӀаь патриота, дукха бараш судий следствий йоацаш болабьб топаш йийтта.

Вежараша йолча партей викалаша хоадамболлаш бехке ю на дукхача наха низаш дара компани, сага хиланза эргйоаца бокъонаш теххар. Цар шоай оаз айю къонахчал долаш Гватемале, Парагвае, Гаите, кхыча латиноамерикански мехкашка къовсам лоаттабеча коммунистийн кхыча патриотийн гадоаккхаш, террорсов чекха соцаьсга хьадех, дӀахьайкаю американски империализмахен ю хьаллоацача реакционни террористически режимаштен духьаларча революционни къовсамхошца шоай солидарность хилар. Вежараша йолча партей викалаша дунен общественность тӀаьхех коммунисташтен кхыча патриоташтен тӀалоаттбеча вихача низаша духьала протест кхайкарах цу тайпара Латински Америка халкъий коталонна а империализмана духьала цар лоаттабеча къовсама а новкъостал дарах.

1968 шера 21 ноябрь.
Будапешт.

КЕРДА КОГА ГӀИРС АРАХЕЦАРА

«Дукха ха йоацаш городе Москве хилар 1969-ча шера кога гӀирс бохкара хетаь республикански ярмарка. Цу шера Грозненски кога гӀирс беча фабрика реализаци е лаьрхӀа кога гӀирс воаӀ миллион совгӀа сома маьха ба. Цу дакъе цай мехкарча 15 базаца торгови договораш даьд цу ярмарке фабрика. ТӀадоагӀача шера арахеча дукха кога гӀирс дӀабохьийтаргба Волгограде, Дагестане, Краснодаре, Нальчике. Цул совгӀа Грозненски кога гӀирс беча фабрика коллективо арахеца продукци митта дӀахоьчаргья Татаре, Туле, Костроме, кхыча горадашке республикашка. Шийтта миллион сома маьха продукци дӀакхоачаргья цай республикерча торгови организацешка.

1969-ча шера фабрика коллективо арахецаргба 23 моделах бола кога гӀирс, царех итт модель керда я.

Кердача моделех кога гӀирс арахецара хӀана кийчон балхаш деш да. Б. В. Антонян корте латтача кхоалагӀча цехе кердача шин моделах арахецаргба кога гӀирс. Уж хургба микропористи айраш дола ниқаши телата айраш дола хромови туфлеши.

Фабрика коллективна хьалхешка латтараш бехктокхамен лоархӀамеи деххараш да. Кийчъе еза керда оборудовани, эргаха еза технологически процессаш, кердача специальностех болхлой кийчбе беза.

Ухх деношка эха фабрикера 6 мастери технологи вахаь город Буйнакск кхадмаьхь иккаш яра опыт Ӏомае, цо торо хулийтаргья сихагӀа из процесс караерзае а. Къаьстта лоархӀаме да тӀадоагӀача шера телата айраш дола кога гӀирс ухх шера арахецачул дукха дукхагӀа арахецаргхилар. Ухх шера арахецар 386 эзар пар мара боацача, 1969 шера арахеца лерхӀар 710 эзар пар ба.

Кердача моделех кога гӀирс бергбола мероприятеш чакхйоахача къаьстта дика къахьег технологаша, модельераша нн. Голубов Георге, Бутакова Людмилас, Курченко Лидияс, кхычар.

В. РАДОВА,
Грозненски кога гӀирс беча фабрика планово - производственни отдела начальник.

Грозненски «Электроприбор» яхача завода болхлой 18-ча ноябре дениз тӀабоагӀача бетта чотах къахьегаш ба. Ер бутт бовлеь планагӀа лаьрхӀачул совгӀа арахецаргья 173 эзар сома маьха продукци. Къаьстта дика къахьег Гребнева Нинас кулгалдеча цхьоалагӀча цеха коллектива, гальваникаша Крючкова Марияс, Бойко Зинаидас, Даценко Любас. Цхьаккха сакхат доацаш арахец цар продукци, цудухьа цу къаьнке арахеца продукци тӀахьожама технически отдела болхлой тӀахьожам боацаш дӀаяц.

Р. ЧИГРИНА.

СУРТА ТӀА: (аардехьара аьттехьа) гальваникаш М. Крючкова, З. Бойко, Л. Даценко.
В. Дабижева сурт.

ДЕКХАРЕХ ДИКА ЛОАРХӀАБУ

Патинашка кхоалагӀча шера план ханал хьалха кхоачашьеш ба «Сунжанефть» НПУ мехкдаьттахой. Яхье ялнача промыслай, участкай коллективаша доаха къахьегама толамаш эзи тӀехьа лаккхагӀа хул. Планал совгӀа 10590 тони мехкдаьттех 4 миллиони 131 эзари кубически метр газ лаьхай мехкдаьтта доаккхарана итт бетта. Лохдалийтец цар толамаш ухх бетта а. Ноябрь бетта 21 ден заданен совгӀа хьаькха «Ӏоарика доштув» 2400 тони а.

Къахьегама овсарие дикка хиларех кхоачамбаь Ӏош мехкдаьттахой. Цар чӀоагӀа къовсам лоаттабу хьадоаккхача мехкдаьттагеи газагеи дӀабода мах лохбара. Цех доккха беркат даьннад. Хьадоаккхача мехкдаьтта хӀара тоннасеи газа кубически метраги, дӀабода мах планагӀа лаьрхӀачул дикка кӀеангбарах, ухх шера духхьала мӀс бетта чаччахьалкхенна кходаь алча 270 эзар совгӀа сом да. Митта дика къахьегача мехкдаьтта промыслови управлене коллективага и мехкдаьтта доаккхача Министерства профсоюза ЦК-и карара кара тола ЦӀе байракх. ДӀахо йодача хана из карара ца ялийта дераӀ мехкдаьттахоша.

Уж къахьегама толамаш доахача дикаь дакъа лоац новатораша, рационализатораша. ХӀара цехе, участке дукха ба творчески къахьегаш бола болхлой. Ухх тӀеххьарча итт шера рационализаторали производствана юкъейхьача рационализаторски предложенеша - паччахьалкхенна бе пайда 4 миллион сом гаргга ба. ДикагӀбола производственниксаши рационализатораши лоархӀаш ба вокхагӀбола оператор Нечаев Борис, токарь Разгуляев Николай, кхыбараш.

Мехкдаьтта доаккхарий бекъоиа бола гӀончаш йоаь «Сунжанефть» НПУ чуйоагӀача пароводоснабжение цеха болхлоех. Уж ба а ба цар бокъонца бола тӀоичаш. Хьадоаккха мехкдаьтта агкхагӀа хилийтара, мехкдаьтта тӀоапашка Ӏочуухийта хий лахадаш Ӏалашдеш а цеха коллектив. Цига хӀара болхлочо ший берригза тергам тӀабахийта къахьег производствана юкъе кердадараш а кхухьаш, мехкдаьттахошта дукхагӀа пайда бара. Цу болхлой цӀераш йоахача хана эгара хьалхарчарца цӀи йоакх насосий машиниста Абадиев Мусай, цеха механика Шутов Александра, кхычар. Дукха ха яц цу цехе а цига болх бу, цхьабакъда хьинаре къахьегарех дӀаейзай цар цӀераш.

Абадиев Мусас из болх бу дукха шераш да. Балха опыт йоккха я, кулухьа вӀаштӀехьдоал цун лаьха къахьегама толамаш дахха а. Цул совгӀа ший балха опыт раьза волаш дӀалу цо новкъосташта. Цо ший балха опыт дӀаӀональ, хӀана цига болха тӀа хьалха латташ дукха болхлой ба. Ухх тӀеххьарча хана массеих рационализаторски предложена производствана юкъейихьай цо. Цар лакхъаьй производства культура, тоадаьл къахьегама хьалаш. ДикагӀчарех вола рационализатор хиларга хьежжа из хержава Ӏила - тохкама общества ВОИР-и членалла. Дукха новкъостал ду из къахьегам Ӏилман ларда тӀа вӀаштӀехьбоаккхача творческий совета.

Вуруз тохача машина хий хилийтара йола рационализаторски предложени кийчйир кертерча механика Н. Н. Гусакова. Цхьабакъда, из производствана юкъе сихагӀа яхьара хьинар кхоца деш къахьийгар М. Абадиева. Цул предложенех эргальвжа хийпар насосаита обвязка яра схема. Уж саяна дикадараш кхы дукха а дийнал цуна карагӀа.

Дукха за мехкдаьтта промыслови управлена чуйоагӀача предприятей коллективашта карагӀдийна дикадараш. Цхьабакъда, В. И. Ленин ваь бӀаь шу дузача дена сийлеца пакъабакхара кхоачаьне дезаш Ӏхьалхаиха латта деккхараш кхы а бехктохкамегӀа да. Уж шоаш толамца кхоачашдергхилараш дег тийша ба мехкдаьттахой.

Ф. МАЛЬЦЕВСКИЙ,
«Сунжанефть» НПУ вокхагӀвола инженер.

ЮРТА БОАХАМА ДИКАГӀЙОЛА ТРАКТОРАШ

Юрта боахама дӀаьхита хетамеча КПСС ЦК Октябрьски пленуме КПСС ЦК Генеральни секретаро Л. И. Брежнева аьлар: «Ухх тергарча ӀоӀрашка Ленинградски Кировски заводашка дукхагӀа арахеца еза К-700 яха йоккхий трактораш, шоьрча ардача районашка къаьстта шоай дика хилар хьахьенхад цар».

Болх бара йола программа а хиина дӀаэттал ухх деношка кероацашта. Завода коллектива ухх шера хӀинцалехьа 25 процент дукхагӀа арахийцай 220 гоьра яхх бола машинаш. Поточни хьаьене тракторий арахецаргйолаш гӀулакх дӀаштӀехьдаьнихад цига. Вай Даьхен целинни районашкарча совхозашка, колхозашка хӀара дийна дӀаухйт предприяте кертерча конвейер тӀара хьайоагӀа тракторий.

СУРТА ТӀА: тракторий дӀатегӀача цехе, хьалхарча плане слесарь-испытатель А. И. Слешцкийн (аьттехьарвар) участка мастер А. И. Сухамин.

П. Федотова сурт.
ТАСС фотохроника.

КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш кхоачашъеш!

ЮРТА БОАХАМ ДIАХО АЙБЕЛГА ВIАШТIЕХЬДОАККХАРГДА ВАЙ

ХьалхагIа хаам бел хиллачу [illegible], 22 ноябре хиллачу КПСС обкоман пленарIча пленумо ла а дийгIна, дийца а дийцар КПСС ЦК октябрьски (1968 ш.) Пленумо [illegible] областной партийни организацийн декхарш.

Доклад еш къамел даьккхира парте обкома хьалхарча секретара нох. С. С. Апряткина белгалдаьккхира юрта боахама дешнех лаьцна а КПСС XXIII-ча съездан ЦК Пленумийн решенеш кхоачашъяра деламна хьалхахьара КПСС ЦК октябрьски Пленума сонам межка экономически низ дIахо чIоагIбара, советски халкъа торо лакхъяра боккхача лоархIаме хилар. Парте XXIII съезд хиначул тIехьагIа шин шуй ах шуй даьлла, хIаьта ЦК мартовски Пленум хиначул тIехьагIа деъ — кхо шуй ах шуй совгIа. Ха дукха да, цхьабакъда, карагIдаьккхича кIамашa йоа хулийт юрта боахама даькъе чакхдаха парте кийчдаьча гIулакхаша юртбоахама производство лакхъяра, цуй лоархIамегIара воакъош — хIаьи леладеген хьайбаш леладеген дIахо айдара, колхозийн совхозийн экономика чIоагIъяра воакъестла даьд альна вывод е.

Из вывод дог тешадеш боле цифраш а йоалаеш лькхар докладчика: вай республика а юкъе лоаццаш. Дикка дукхагIа аьхай даьттаццарен хьайбашхарен йоала продуктащ, чIоагIъеннай колхозийн совхозийн экономика.

1965—1967 шерашка республика юрта боахамера хIара шера юкъера лоархIаш аьккхача валови продукце йоарам 225,6 млн. сом хилар, хIаьта из 55,8 млн. сом, е 33 процент дукхагIа а цул хьалхагIа дIадахача кхаь шера хIана шера юкъера лаьрхIача аьккхача валови продукце боарамал.

Бахача аьлха хIана сага сих воархIаш укх тIеххьарча кхаь шера чу кха юртбоахама продукц цул хьалхагIа дIадахача кхаь шерашка ийсйича 23 процент дукхагIа хиннай республике.

Юкъера лаьрхIача 1965 шера деи 1967 шерате кхачаеца республико шера хIара гектара гIара 18,3 центнер ялат даьккхад, 1962—1964 шерашка 16,2 центнер мара ца даьккхача метте, шекара свекла 124 центнера меттел 192 центнер аьккхай. Хьувкхьам эгтара дукхагIа даккбаьб МалгIабика, Урус-Мартана, Наурски, Сунженски, Гудермесски, Шелковской районий кхаш леладераша.

Лаьттанцара йоала продукташ аламъккхеро йош хилийтар пачхьалкхен заготовкаш дукхагIа е. Укх тIехьарча дакъ шера (1965—1968 шш.) цул хьалхагIа дIадахача дакъ шерана ийсдича шера эха кIа дукхагIа хиннад юкъера лаьрхIача 23,8 эзар тонн. Укх тIеххьарча кхаь шера (1965—1967 шш.) юкъера лаьрхIача хIара шера кийна коартолаш цул хьалхагIа дIадахача кхаь шерана ийсйича 2 эзар тонн дукхагIа хилар, баьцалаваш — 2,4 эзар тонн, сом—7,2 эзар тонн, гекараш—6,3 эзар тонн; шекара свекла — 70,6 эзар тонн, комсаш — 16,4 эзар тонн дукхагIа.

Укх шера ханал хьалха кхочашъяьй республико ялат лIара шера план. ПланагIа 125 эзар тонн тасса езача метте 18 ноябрь кхаьтIаккхоччаш пачхьалкхен аьбарашка тессай 131,5 эзар тонн. План кхочашъярах дикагIа лоархIа а даьд, ялийал совгIа ялат доххилга Iалаш а даьд Наурски, Шелковской, Грозненски, Сунженски, Надтеречни районий боахамаша. Дика хьохкамаш да укх шера республика комсаш леладерий. Цар лакха хьувкхьам кхебаьб. ПланагIа пачхьалкхена 80 эзар тонн дIаяла езача метте, хIаенийй 100,8 эзар тонн, план 126 процент кхочаш а еш. Сом кийчбара план 122 процент кхочашъяьй республико, шекара свекла кийчъяра план — 116 процент. Кхочашъяь йоалаш латт пачхьалкхенна коартолаш лаьттаннара йоала кхийола продукташ дIаялара план.

КПСС ЦК мартовски Пленумал тIехьагIа цхьадола толамаш даьхад хьайбаш боахаме а. Мартовски Пленум хилале хьалхагIа дIадахача кхаь шерана ийсдича шера юкъера лаьрхIача даьккха дулх (доладьчча тIехьагIа эзача) республика бIаьччча хьайнача 2,5 эзар тонн дукхагIа хиннад; шура — 30,8 эзар тонн, фуаш — 3 млн., тха — 295 тонн дукхагIа. Доахани ма тIара оалхазарийн кийчдара боарам 10 процент лакхбеннаб: шура кийчъяра — 24, фуаш кийчдара — 26, тхе кийчдара — 10 процент.

Деба а деб. продуктивность лакх а лу доахамен коа тIарча оалхазарийн. Соахка колхозашкен совхозашкен хIара Iаттагара аьккха шура, 1964 шерашa ийсйича 13 процент дукхагIа хиннай, котамаша даь фуаш — 12, даьккха тха — 37 процент. Колхозашкарен госхозашкарен доахани юкъа 10,2 эзар бежана дукхагIа хиннад, цу хаькъе метта доахани — 5,2 эзар Iаьта, жа — 21,9 эзар устагIаша, коа тIара оалхазараш — 221,4 эзар котама. Хьаьккхрч а 1964 шерашка ийсйича яьтта дукхагIа хиннай — цхьабакъда, уж дикка кIеззигагIа а 1962 шера хиннарел. «Самашкинский» совхоза, Грозненски района колхозий шоаза кIеззигагIа а хьаькара 1962 шерарчул, «Красноармейский» совхоза — 1,5-эза, сунженски колхозий — 25 процент кIеззигагIа. Цхьабакъда, хьахкоч делларо, хьайбий боахамера эгара сихагIа оагIаIдоалаш дола лакха хилараш тарра, йоатIаш йола моттиг лала еза [illegible]

[illegible]

Нов. Апряткина ма даарa даолa республика юрта боахамера гIулакхаш, уйла тIайохийт ялатийн кхыча культурайн хьувкхьам лакхбара, боахамен кхоа тIарча оалхазарийн продуктивность айара, механизация, техникаш зий деннача даьттаеш пайда эцара, къахьегам вIаштIехьбаккхарея цуй дисциплина лакхъярах колхозашен совхозашен беча болхa юкъе кIеззигаьттa кхочашбоалараш хилара.

Дукхача боахамаша хьалха латтарел лелагIа кхабаь ца Iеш, лелалахарча боалемел а лелагIа кхоьу хьувкхьам, «Плодоовощеводческий» № 3 совхозо укх шера хIара гектара тIара 25,3 центнер ка боле ялаташ гулдаьд, хIаьта «Ассиновский» совхозо — 19,2 центнер, е 6,1 центнер кIеззигагIа. Гудермесски района «Кавказ» колхозо хIара гектара тIара 23,7 центнер ялат даьккхад (хьалхдIаш йоацаш), тIаьта «Гудермесский» совхозо — 19,6 центнер. Уж тайпа боахамаш кхыча районашка а да.

Юртбоахама техника шера-шера дукхагIа ел колхозашта, совхозашта, цхьабакъда, дукхача моттигаш ка бийла пайда эцац цунах, воча хьал тIа лоаттаю. Нагахьа санна 1967 шера Наурски района Ленина цIерагIа «Красное знамя» яхачен колхозашка хIара условии трактора лоархIаш 744 а 657 а гектар. Сунженски района XIX-ча партсъезда цIерагIа колхозе — 734 гектар оахашк чувцани болх баьбаьле, «40 лет Октября», «Ермоловский», «Стародоьотовский», «Стенной», цхьайолча кхыча совхозашка условии трактора лоархIаш баь болх 236—318 гектар мара баьц — боарамал 2—2,5-эза кIеззигагIа. Бахьанаш дукха да, хIаьта кертердар — механизаторий кадрай е йоагIIача тайпара йоакхо ца яр. Механизаторски кадраш ца тоъар, уж билхаш тIара хувцалуш хилар, цар квалификаци лоха хилар бахьан долаш лаьтта оаха низ бола тракторах сайе латт, дукхагIа хана цхьа сменагIа мара болх бац.

Цхьадолча боахамий кулгалхоша лоашта бица боккъонаш телха а еш, балха мегаргшаш аьле хамил хьалха тIеза дIайоакх дукха юртбоахама техника.

Техника метта лоаттаярен балха оасарле лакхагIа йолаш цунах пайда эцаран хьалхара доагIар трактористашкара, комбайнерашкара, юрта боахама специалистанкара дукхагIа хьалха деза боахамий кулгалхоша.

Партийни, советски, юртбоахама организаша къаьстта уйла тIаккхийта еза колхозашкен совхозашкен экономически болх тоабара, къахьегам вIаштIехьбаккхарен цунах мах телареп гIулакх дIахо мегашкха тоьлара, юртбоахама продукция аккхарга IаIбода мах лохбара, колхозаша совхозаш производства деривана доакъол рентабельность лакхъяра, юрта боахаме къахьегама оасарле лаьм лакхьелга Iалашдара.

Юрта боахам керда айбар дукха къовсам лоаттабара къахьегамхой оарцагIбоахача кеттера дакъа партийни организацешка кхоач. Юртешкара партийни организацей гIулакхаш хIанз кхашкара хьувкхьам лакхбаран хьайбай производительность дукхагIа хилийтарах, Iилма-технически прогресс сихъяра, къахьегама оасарле лакхъяра тIаIерзале деза.

Пленума решенеш кхочашъяр дукха лоаттабеча къовсама хьехархоча юкъего оттае еза юрта ма могга чIоагIагIа ноакъостал делга декхар долаш йола партийни организаци.

Нов. Апряткина шин доклада тIа дикка йоккхa моттиг хетайно партийно-политически балха дешашта, саготагIа долча боахама хIанзарча гIулакхашта.

— Керда толамаш дахара хоадамболлаш долча хьалех маI ца, — белгалдаьккхар докладчика, — кадраш кьахаржаз, хийцъяр, хьалххено. Вакхо цаьгара дIадех кIоаргга знанеш йолаш уж хулга, къаьстта а экономика, Iилма, техника даькъе. Цу дукхьа партийни, советски, юртбоахама органаша къаьстта уйла тIаккхийта еза лакхерчен юкъерчен дешара заведенешка юрта боахама специалисташ кийчбара колхозийн совхозийн кулгалдеча хадрай, эггара хьалха бригадиерий фермай заведующий, отделенеш управляющий квалификаци лакхъяра, специалисташ юртешка чIоагIбара, царна хилийта даргдоана производственни бытовой хьелаш хилийтара. Массови профессей кадраш, къаьстта а механизатораш кийчбелгeн цар говзал лакхъелгeн тIаьде деза. Кулгалдеча балха тIа майрра яхийта беза колхозийн совхозийн производства хьалха латта мах, къаьстта а кхалнах. Юртешка хIанз а кIеззиг ба уж боахамий кулгалхошта, бригадирашта, фермий заведующешта, отделенеш управляющешта, механизаторашта юкъе. Йоакхо дукхагIа е еза уж хьалхаха дикагIа йола, паргIатагIа йола къахьегамек бегец хилийтара.

КПСС ЦК Пленума решенеш кхочашъеча лоархIаме дакъа лацаш деза ба хийрхой. Юрта боахама гIабоалабеча шоашкара деза дола дакъа кагирхоша лаьтта хаш а парти. Iилман дердаш бола заь боле кагирхой, шоай хьнарийен знанешарча баккхе керда дIа мел доаделча хIоаг оарцагIбоалаш хилара — из тIа кхоние и. Уж хьалхлебара хошца беча балха е да а, е хьалха кхоле дезац.

КПСС ЦК Пленумо белгалдаьккхар юрта боахамехча къахьегамхошта юкъе партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша массови организаторски массово-политически бола боккхача лоархIаме хилар. Социалистически къовсаме дашa формаши ма могга эргайоалаш тоанача ярьеш, шерра къовсаме жабе беза къахьегама оасарле лакхъяр дукха, экономи режим бахьан, еррига ресурсаш [illegible]

[illegible] дукха, къахьегама [illegible] социалистически дисциплина балхаш лахаш.

Вахара айха бухова хала беза политически болх. Цар бахьенца шуьш лыхиар айде, дукхача къахьегамхошта цар деган увауттедеза. Социалистически кхьа лоархIаш лакхагIа айбе беза, дешн цунна уйла тIааьхийта, ахьа воала, сакъердаму формаш деза, производстве хьалха латтараш шерра дIабоваййта беза. Цу гIулакха юкъе лоархIаме дакъа даца деза партийни организацешa лаьна ца Iеш, профсоюзни организацеша а, хIаьта шиття комсомоле а.

ХIанз республика, берригача шеха а сагиа, ловригага хьадъа хегьара янь воржаш В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизара сийна, 1970 шера 7 ноябрь хьатIакхачалехьа пятилетка кхоачашъяр дукха.

1969-ча 1970-ча шерашта социалистически декхараш тIаийцад республика юрта боахама къахьегамхоша.

ЛаьрхIар кхоачашдара укх шерe а деза чIоагIа ларда йоллаиза ярган доахаргдолча толамашта. ТIехьа кхача культураш сихагIа чуийца кха а бIаьстан юкъе дIаюргйолча еррига культураршта аьбь ах а еза, кхашкара балхаш дика чакхдоахилга Iалашде деза.

ХIара колхози совхози бIаьстан юкъе ючча культурай дикагIа фуца кхоачам хиллал Iалашъяра эшар соа чехка даь даккха деза, лаьттан участкаш, техника звеньашта дIаекъа, эшшача боараме парна удобренеш яла еза, хоадамболлаш къовсам лоаттабе беза лаьтташта, къаьстта а хий декхараштa, хьалхара жон дала да на хиларца.

Хьайбай боахам дIахо дегIабоалабелга а хьайбай продукташ яхаран кийчъяран тIаийца декхараш толаме кхоачашделга а дикка доккхача дакъе доахана Iа дика доаккхилга вIаштIехьдаккхарах, цар продуктивность лакхъярах тийша хургла. Долнс, Iай доахан малагIча хьал тIа ла хьежа, кхоачамбоанараш сихха дIадаха, доакъерий учет ийса леларан уж лоредарах, кхом беши гIойле йолаши царех пайда эцар уйла тIерзае еза партийни, советски, юртбоахама органаша, колхозийн совхозийн кулгалхоша а специалисташа а. Фермашкарча хьайбаш леладерий къахьегам аттача болкхаш йолча машинашен агрегаташен нахаллаш бол бара, къахьегама оасарле лакха йолаш цар болх бара, саллIара, дешара эша лертIа хьалам вIаштIехьдахара лакха лергдоацар ле деза.

Сунженски, Грозненски, Наурски, Ачхой-Мартана, дукхача кхыча районашка политически балха шерра юкъекхуйа хьалха латтараштa поощрени ира хера формаш, бахийта боагIача тайпара теркам тIабохийт моральнии материальнии стимулаш ийса вIаши цхьана таръара.

Хача юкъе болх бар — из юртахокарча къахьегамхой йоакхо яр да! Къовстадлиза диса дукха дешаш да юрташка батача нахa культурно-бытовой гIулакх дара даькъе. Юртанахачча къахьегамхошта хьашт дола духовни бытовой гIулакхаш ма могга дегIаккхвалара дикагIа кхоачашдеш — из сийлахь декхар да эррига партийни организацеи, пачхьалкхен органий, профсоюзий, комсомола, ерригача советски общественноста.

Кердача боарам тIа боаккхаш айбе декхаренйла да вай юртешка беш йола организаторски политически болх.

Юрта боахам дIахо айбара, из технически кхы тIа а кийчбара ЦК Пленумо аь решенеш кхоачашъяр дукха лоаттабу къовсам — беррига коммунисташта, республика беррига къахьегамхошта йола, чакхдоахача гIулакхий йоккха программа. Партийни организацеш, къахьегамхой депутатий Советаш, профсоюзаш, комсомол декхарийла я юрта боахама къахьегамхошта парте политически планашкIа ца луш а кIоаргга а кхьа юкъе IаIйовзийта, городдийн юртийн къахьегамхой КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш толамe кхоачашъяр оарцагIа а боахаш.

Нов. Апряткина хьаккхийлар В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизара сийна тIаийца социалистически декхараш Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша сийленга кхоачашдергхилварах, коммунизм хьалъеча керда толамаш доакхаргхилварах ше дог тийша хилар.

* * *

Доклад чакхьаьннача тIехьагIа прениш йоалелар. Къамаьла де дош дир КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара В. В. Варлам. КПСС ЦК мартовски Пленум хиначул тIехьагIа массеяк шера районе хийнача хувцамаш дийцар цо. Кхочам хиллал лаккхеннаб юртбоахама культурай хьувкхьам, лакхъеннаб хьайбай коа тIарча оалхазарийн продуктивность, чIоагIъеннай боахамий экономика.

Къаьстта дог гIоадоахаш да республике массанея хьалхагIа лакхача культураx хьатта леладу коллектив а сийлен цIи аьккхача «Победа» колхоза къахьегамхошта карагIдаьлар. Iалама хьалаш миччa бесса хилрах юртбоахама культураш дика кхьнкъе хул цар. Масала, укх шера 2462 гектарах хIаране тIара 30,8 центнер кIа чуийнад.

Хьалха лаьттарашкара хьохам ябу лаьтта, хьайбаш леладаршa массанел дукхъе укх тIехьарча хана шоай болаш хоалуш айбаьа [illegible] «Восход» яхача юртбоахама аьхаи гектара тIа юкъера лаьрхIача 30,8 центнер кIа дений. Хьалха цу лоамал боахамаш аьбаьл хьувкхьам чувдарба яьлча шера дагa а лаьнадац.

— ХIанз, — аьлар нов. Варламкина, — юртбоахама производство сихагIа айара тIаерзаяь йола КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш [illegible]

IоцевцI пайда эцалха йосача торалашка хьохаш ба кхацкарен фермашкарен къахьегамхой. Шоай балха кратически мах баре цоагIдаьннерий кIоаргга анализ еш хилаpo ийслуш дола кхоачамбоацараш дIадаха, В. И. Ленин ваь бIа шу дизара сийна тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашде ноакъостал лаьрда царна.

ДIахо арторе дуцц продукце дукхагIа кхухен куйга дIаяздар лохден торо луча специализаце дешаш.

Хьалха латтача боахамашна йоаль опыт Iомаш ноакъостал да деш колхозашта.

Юртбоахама производстве дегIабоалабира дешаш шоай керттера декхар лерхI коммунисташа. ЧIоагIлуш латт боахамий экономика, колхозой вахар тIехь-тIехьагIа толлуш доагIа. ДукхагIа терко а еза цар салоIамa. Мукъа хи сакъердамен задаш дIаяхьа йош хулийтаргйола моттигаш хIара колхозе вIаштIехьъяхара йоакхо е эа.

Юрта боахама министра Г. М. Илюхина ше къамаьл деш къаьстта теркам тIабахийтар керттерча дешамамоггa дукхагIа ялат кхедара гIулакха. Хала деззача тайпара лакха дац 1964 шера дела ялат кхедече республика дела толамаш — вай лаьтта леладерий торонашка хьежжа дац уж. Укх шера соахкарчул кIеззигагIа ялат чудена районаш а вай. Iалача хьалаш дика ца хилар бахьан ла из? Да, цхьабакъда, йокъал оттар теркал а деш лерттIа агротехникаx пайда яйдеча, хий деккара балкхаш лерттIа вIаштIехьбаьбачи боахамашка соахкарчул дукха дикагIа хьийкъад ялат. Дика толамаш даьхад Сунженски, Шелковской, иштта кхыча районий хьалха латтача ялат кхедераша.

Цхьайолча тIехьнюосича колхозашен совхозашен кхаш тоадара, ялата культурай хьувкхьам лакхбара йоакхо ца ярал совгIа, «специализации» и оаха а яхаш кхиметтел хIама дIаюнча лаьтта майдаш кIеззигъяй. Из харцахьа тенденция я.

Ялат дукхагIа кхедара къовсам лоаттабар—сихагIа ийсача севообороташка довла, хьалха дикагIа кирнараш теркал а еш ялата культураш дIаннийсъе, фу леладари лаьтта гIулакх дари бола тоабе, удобренеш ийса пайда эцa яхилга да.

Тохкам бича гучадаьннад, 1969 шера ялат дукхагIа чудара массанхьа йоакхо ца елга. Цхьадолча боахамашка гурахьа дIадийнача ялата хьувкхьам лохa хилар кхераш болаш да. Азотни удобренеца гуйранна бIаьстани подкормка елга вIаштIехь декхара да мел лезар де деза. Нийсъ а долча ялат тIатасса а хьатIа на даьнача юха де а деза.

Республико кIезига а хьокхьамe болх беш йола совхозаш, колхозаш. — Халахет, белгалдир воа. Илюхина, — цар опыт дIа-хьа йоаржара гIулакх эсала хилар. Цудукхьала лаьттараца вхьана хIанз а тIехь дукха да тIехьадуcе боахамаш. Цу хьакъехьа бе бозаш хинна боле чакхбаккха ца хилар гуш да министерствана. Укх тIеххьарча шерашка уж тIехьа ца дисийтара де деза вIаштIехьдоахаш хиннад тха, цхьабакъда геттара хала хиннад из гIулакх.

«Ангушский» яхача совхоза, массала, центнер шурийга 26 сомий 27 кепиги дола. ТIаккха, кIара центнер тIара 11 сом зе хул боахами. Шерра шоашта уж деш хьайоагIа «Джалка», «Ермоловский» яха совхозаш, кхы кхегIа дац гIулакхаш «Ингушский», «Горец» яхача совхозашка а иштта цхьайолча кхыча боахамашка а.

— Юртбоахама дикагIа пайда лу отраслеш дегIабоалаеча дIадахийта деззача метте уж закаш дIадахара дукха яча таьха деззаш хул вай.

Деррига бозамаш, цхьаьккха никъоастабеш, рентабельни хулга вIаштIехьдаккхара эггара хьалха дисциплина чIоагIъе еза. Пачхьалкхен планаш социалистически декхараш кхочашдаре [illegible] лакхбе беза.

Дош айцар «Шалинский» совхоза доярхас У. М. Гапаевас. Совхоза хьайбаш леладераша КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш чIоагIъяла болаш тIаьнарах лаьна дийцар цо. Кхы а шерагIа ярждай кхы. ХIаразар дикагIа къахьега, ленински къахьегама вахта доаттIача бесса вIаккха гIерт.

— Тха дукхагIа боле доиркаш хIанзле пятилетка кхоалагIча шера тIаийца хинна декхараш кхоачашдаьбьнаб. Дика толамаш даьхад Эсмурзиева ЕвгIдина: декхарех 1800 йолча хIара Iаттагара лелабеча Iаттагара 2110 килограммаш согIа шура яьккхиний из, шера тIайца хинина декхарел согIа хIара Iаттагара 262 килограмм шура яккха вIаштIехьдаьннад са. Тхона шеш дукхагIбараш сийлеца кхоачашдаь ер шу хIалолаьуш шовш денна дош. Тха ерригача коллектива балха хьожаман тоадамеш: ерригача ферме гIолла [illegible] лаьрхIача хIара Iаттагара [illegible] 219 килограмм дукхагIа я.

[illegible] Тасуева Тамарас. Цун группа юкъедоагIар [illegible] 400 йолаш [illegible] 550 грамм дулх тIаеттала.

Вай шаьха тIехь-тIехьагIа дукхагIа хотташ боагIа шурех шурай продуктташ. Цу гIулакхо хьайбаш леладерий деган гIоадеах. [illegible] КПСС ЦК Октябрьски Пленумо [illegible]

Теркам тIабохийтаам [illegible] «Знаменский» совхоза механизироваши звено звеньевойя Б. Я. Итаева даьча тIамаьлга. Хьалха лаьсархой лаьтта коартол хилар яхаш скептикашк дувш дукха моттигаш нийслора. ДIахкача шерашка цига коартол [illegible] хьан долор дош дар уж къовсалгаш. Коартол яхача «Знаменский» совхоза къахьегамхоша [illegible]

Тха боахама коартол кхеераша, — аьлар нов. Итаева, — укх шера [illegible] толамаш даьхад. Иштта, масала, Албогачиев АртагI керте латтача механизированни звенос 50 гектарах хIаране тIара 250 центнер коартол [illegible] социалистически декхарел а дукха дукхагIа хул из.

[illegible] совхоза кхыча коартол кхеераша а. 64 гектар коартол лелайир Угуриев Iахирал керте латтача комсомольско-молодежни звенос, [illegible] хIара гектара тIара 166 центнер чуера цар. Ерригача совхозe а иштта дика хиннай коартол. Хьинаре къахьегарах, лаьтта леладара культура лакхъярах хьахинна да из.

Хьагучча бесса, агротехникага хьежжа да гIулакх: лаьттан дукхагIа йоакхо йича коартол дикагIа хьийкхьай. Кхийола культураш а дукха дукхагIа пайда эцаш кхее йиш я Наьсарен кхашка. Цунна тешал ду хьалха латтарий толамаша. Дика хьажкIа кхеьй нов. Итазов керте латтача звенос. Хьинаре къахьийгад цар: ханиаьден дийнен аьла хинтад 170 гектар дола кха, лаьттана лерттIа гIулакх даьд, хаманьа фу дIадийнал, аммиачни селитраца подкормка яьй; пудукхa хьажкIа а дикка хьийкхьай. ХIаьта агротехника боккъонаш телха аьча звеношка хIанз хьалхаш беха ду. Цунна цхьана белгалдаккха дезе уж совхозе массанахьа а цхьатарра кхиннилга. Хьалха латтарий опыт кха а эшам, цар санна къахьийгача, аьбарен кхаш леладерий шеко йоацаш культурай хьувкхьам лакхбе, боахамаш рентабельни хилийта вIаштIехьдаргда. Юртбоахам айбара парте еча йоаккхоча гIулакхах жон хургда из.

Экажевский совхоза къахьегамхой шерагIа парте обкома пленума дола кхьамкхошта дош дала нурам леха, — аьлар нов. Итазова, ше къамаьл дов йистевоалаш, — пачхьалкхен планаш-заказаш вай баьчча ваь 100 шу дизара сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара оахош тхоай беррига ниа тIабоахийтаргхилар.

Юртбоахам айбара гIулакх леррига хьалхаъа декхар да. КПСС Грозненски горкома секретара А. Я. Давыдова промышлении предприятешен гIишлон организацешен юртбоахам дегIабоалабеча дакъа лацарах, хьайбай йомешенешта, мастерскешта, электрификации механизаци еча, юртбоахама техникаш ремонт еча города къахьегамхоша колхозаштен совхозаштен деш долча шефски ноакъосталлах дийцар.

— Укх шера, — аьлар оратора, — 480 километр электролинии, 79 трансформаторни пункт хьальай, 26 километр электропередача линена ремонт яьй, 13 хьатта, мастерскешта, дукхача фермашта, нах чубахача цIеношта электрификаци яьй.

Юрташка бахача наха эшшача хана городера уж болча тайп-тайпара специалисташ, цу даьккъе йорры, культурен искусства болалой айтх, кхашка гуйран балхаш дIадоладелча гIоне Грозненски, Наурски, Сунженски, иштта кхыча районашка кхашледераштa юртбоахама, культураш чувцача ноакъостал деш хинна студенташ, профтехучилищий дешархой.

ХIанз города предприятий учрежденеш партийни организацеш юртарча коммунисташца цхьана дIахо йолача хана шефски ноакъостал лоаттадара гIулакх кхы а дикагIа хилийтара мероприятеш вIаштIехьйоахаш я. Юртбоахам айбара хьакъехьа парте аь решенеш толама чакхъяха кхы а дикагIа торо хулийтаргья цу гIулакхо.

Грозне мехкдаьттахоша дукхагIа аракен юрта лаьрIа поагора синтетически материалаш. Машинашьечен транспортен предприятешка къахьегама хьинар айлуш латт. Пятилетка укх юкедисача шерашка «Трансмаш» яхача завода коллектива колхозаштен совхозаштен чIоагIа эшаш йола прицепаш кхьан-кхеззен дукхагIа арахецаргла вIаштIехьдаккха дезаш я.

— Республика хьайбай фермаш В-12 яхача витаминашен доакъара прожжаен Iалаштара, — белгалдир дIахо нов. Давыдова, — йоккхий торонаш я вай. Бакъдар аьнча, масса долча боахамашка бе боагIача тайпара мах баьбац цар. Кхыча республикашка областий боахамашка санна В-12 яхача витаминахи доакъара дрожжахи пайда эшийта беза вай колхозашкен совхозашкен. Хьайбай продуктивность лакхъе ноакъостал лергда цу гIулакхо.

Трибуна тIа — Наурски района «Советская Россия» [illegible] Партийни, советски, юртбоахамен органаша чакхбоаккхача организаторски политически балхо, совхозе, колхозий къахьегамхоша хинаре къахьегарах, города къахьегамхоша юрта ноакъостал дарах юртбоахама производство дегIабоалаб, боахамий экономика чIоагIъяь вIаштIехьдаьннад. [illegible] Наурски района кхаш леладераш [illegible] Тоьал лакхъеннад комсаш хьувкхьам, хьайбай продуктивность. [illegible] — аьлар нов. [illegible] — «Советская Россия» [illegible] 60 центнер йолча хIара гектара тIара 98 центнер комсаш чуийнай, хIаьта Н. Грезова, И. Шайхалиевас, В. Савуева кулгалдеча бригадаша чуийцача комсий хьувкъам кхы а лакхагIа ба. М. Гучигов керте латта бригада эггара хьалхагIа йолаешй бурунни участкашка дIахетIача комсашта доагIаш хьисале хий деттача установкаш пайда яйбе. Хий ца деккача лаьттара еначул дукха дукхагIа комсаш чуийнай цар. Иштта къахьег-къахьегача опыташкара комсаш дIайийнача деррига бурунни кхашка [illegible]

[illegible] совхоз. — Терско-Кумски канала Наурско-Шелковской гонах дикагIа пайда ийбеш хий дакхилга ехы а шергIа доаржадарал тхона ковкъа дар фуд? Хий дечка турбаш насосий станцеш кхоачашйилаза [illegible]

Комсаш леладерий къахьегам аттача баккхара ерригача торонех пайда эцa беза. [illegible]

— Вай [illegible] гIолла уж машинаш [illegible] доадеш лела дезаш хул тхо.

КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеша удара къахьегамца вай лу совхоза къахьегамхой. Комсий кхашка ийляьенна моттигаш хьальюлаш, 1969 шера комсаш хьувкъаьра оаркагIбаьнна ба комсаш леладераш.

«Чечингсельстрой» треста управляюща А. И. Линева пятилетка кхоалагIча шера гIишлойъераша баьча балхах лаьца дийцар. — Эксплуатаце дIаеннача объекташа республика юрта боахама производства баьза кхоачам ца белга кхетаду оаха, — аьлар цо. — ГIишлой-монтажни балхий объем шерра дегIабоваIац латт, хIаьта треста производственни база гIишлош ира лерригa хьалташ кхоачашдеш ц. Уйлача чIоагIа Iатгь теркал ца деш дитар, балха цийслуш долла кхоачамбоацараш, цхьайолча объекташка болх лерттIа вIаштIехьбаь хэа ца хилар, цхьайолча гIишлошъеча организацешкен треста предприятешкен къахьегама дисциплина лоха хилар. Тхоашта шаьера сихагIа дIадаха-тха гIерта кхоачамбоацараш да уж.

Цхьайола объекташ хьалъ йистехара чIоагIа ноакъарле из материалашен оборудованешен пусковой комплекташ ханнакъа Iалашъеш ца хилара, ханнакъа финансировани ца еши, кхоачашдаь даьннача балхашта расчета сфорепленш ца еш моттигаш а нийсъу.

ГIишлошъераша кхетаду, дIахо йодача хана юртбоахам айбелга дукхача дакъа шоай тийша долга, шоай кхо ца беш къахьегарга цар КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш сийлеца кхоачашъяра.

— Ерригача пусковой объекташна шоатта деношка а сацаш балхаш, хIаьта транспорт кIирандийнахьа а мухьаш хьатIаккхухьаш хул. ХIара дийнахьа, къахьегама ди чакхдаьначул тIехьагIа, тресте диспетчерски планернаш ю оаха, цига гIишлон организацей кулгалхоша дакъа а лоацаш хьалхашка этта дешаш къестаду. Хьалъеш латта объекташ ханнахьа эксплуатаце дIаялара де дезараш а ду.

КПСС Урус-Мартана райкома хьалхарча секретара В. Г. Габисова лаь къамаьл юртбоахамал лаьца КПСС XXIII съездан КПСС ЦК Пленумий решенеш вахаре чакхйоахаш кхаш леладераштa карагIдаьннараца тетаддаь дар. Ерригача торонех пайда ийцабац, растениеводствий хьайбий продукци дукхагIа яхара, цунга дIададар лоалера йоашуйт торонаш я районе. — Октябрь чакхбоалаш, кийс бетта финансово-боахамий гIулакхий итогаш шоаш партийни организацешен боахамий кулгалхошен шоай балха юкъе теркал ца деш дита цу кхоатта дола кхоачамбоалараш белгалдир парте райкома бюрос, — аьлар оратора. — Уж хьадахара де дезараш белгалдаьа. Хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара лерригo лешь бий-тe производстве управлене кулгалхоий специалисташ, районий партийни организацийн? Халадет из цар да дар.

1966 шу чакхдоалаш латт. Ка боллача тьувкъам гектара тIа 21,4 центнер хиниаб, хIаьта кьажкIа — 21,4 центнер мара хиннац.

Белгалдаккха доагIа районе опыт йола гонзе хьажкIаш леладераш, хьалха латтарий опыт хилар, — аьлар нов. Габисова, — юртбоахама производство дегIабоалара керттера торонаш хилар. Цхьабакъда, цхьайолча партийни организацешта боахамий кулгалхоштен нIей дездеча деношка е торжественни сайренаш мара дагIабоацаш шоай дикагIа бола нахи нар толамаш. Хьалха латтарий опыт дIайоазйтара: из балха юкъелкьрах хоаллаш боллаш бола чакхбаккха безача метте моттийта къамааьш а дий кхы дIахо хIама ца деш соцш. Производства новаторашта карагIдьннараш юртарча къахьегамхошта цо новоаш дус. Из бахьан долаш тайп-тайпара хул алата хьувкъам продукта дIадодари.

1969 шера лакха декхараш тIаийцад. Ялат дикагIа хьувкъадара тIехьа латтача къовсаме хIара дукхагIа хьувкъа дe. Цхьабакъда, цхьадолча боахамашка хIанз а хIана лел лаьбa лаьтта ахара балхаш. [illegible]

Колхозии совхозии производства дегIайсалеча пайда ца эцаш йисача торонех лаьца дийцар [illegible] Л. С. Сайпасов. [illegible] КПСС ЦК майски Пленум хиначул тIехьагIа [illegible]

— ХIанз а юртбоахама продукци [illegible] — аьлар оратора. — ХIанз а тIехь доха а тха лаьтта леладара культури, из кертерча культураш — кIа, хувх, кьажкIа хоача чIоагIа Iаткьам а хул. Пачхьалкхен дукха декхараш доакк тхоага. Тха декхар да алата производство дегIабоалдара [illegible]

Хьинаре къахьега деза ба тха хьайбаш леладераш а. Парте райкома производственни управлени боахамий кулгалхошца цхьана шенхаштта йоакхо яь хьайбаш боахама. Ставропольски края, Херсонски, Черниговски областашкара нIна 1200 Iаса доаладаьл оаха, цу гIулакхо [illegible] хана хьайбаккхача шурей объем лакхъе.

— КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш кхочаш а еш дIахо боадача хана хьаккарч лелалга дегIаккхувлара 175 дикагIа долча фуна [illegible] оаха. Производственни управлени специалисташ «Шалинский» совхоза болхлоаца цхьана пятилетка юкедисача шерашка хьаьккий дулх дукхагIа даккхара [illegible] белгалдеш ба.

Воиха бола [illegible] хьайбай [illegible], аьхьа къахьегам аттача баккхара, продукци [illegible] лоадара. Цхьайолча керда хьалъеча фермашкa дукхагIа долаш хийна балхаш механизаци яь да. Цхьабакъда, боле юхьиг мара яц из.

КПСС ЦК октябрьски Пленума материалаш наха дIайовзийтара коммунистацита хьалхашка латтача декхарех лаьца дийцар КПСС Надтеречни райкома хьалхарча секретара З. Т. Болгова.

— Тха района партийни организацешна, — аьлар цо, — Пленума решенеш кIоаргга Iомаяра бола беркаба. Парторганизацей секретарий партгруппоргий семинар чакхъяьхай, иштта лекторий докладчикий семинараш а хиннай. Боахамашка балалой собранеш чакхъяьннай латт, цига доклад ю парте района болхлоша. Цу собранешка юрта боахам сихагIа айбарах лаьца парте аь решенеш сихагIа вахаре чакхъяра хьакъехьа гIулакхац къамаьлаш ду, пайда эцаза йиса торонаш гучаенах.

ДIахача шерашка Надтеречни совхозашка дукха лаьд лаьтта леладара культураш хьайбай боахам айбара гIулакх. Цхьабакъда, хIанзчул тIехьагIа де дезар кхы а дукхагIа да. ДикагIа толамаш даьхад коммунистий инициатива дукхагIа йолча боахамашка. Шерра дукхагIа ялат чуэц «Знаменский», «Ноьгорский», «Верхненаурский» совхозий кхашлераш къахьегамхоша.

Кхаьш, хьайбаш леладерий балха хIанз а тIехь шоай низаш чар дIадаха торо йоаца дукха кхоачамбоацараш дя. ГIишлошъераш шенхаштта бехе беш къамаьл дир оратора. 1966 шера «Гвардейский» яхача доахал леладеча совхозе деттача хьайбашта лаьрхIа шин помещене хьалъе йолаяь «Чечингсельстрой» треста, цхьабакъда хIанз а тIехь уж дIаяьхьана дIаена яц из уж.

ДукхагIа терко е еза мелиорацица балхий, хий лохкача система дикагIа пайда эцара. ХIара боахаме мелиорации служба хьелла еза ла хьатIаьттай.

Кхаш тоадарах лаьца, хий деккача лаьттах махулла дукхагIа пайда эцарах лаьца къамаьл дир мелиорации хий боахамий министра Б. Д. Давыдова. — ХIанз 100 эзар гектар хий деха лаьтта да республике, цунах 70 эзар гектар кхаш а долаш. Укх тIеххьарча шерашка гураьча керттерча культура — хIаж хьувкхьам 23,9 центнерага дIакхаьчаб, хIаьта богара тIа—19,2 центнер гектара тIара.

Цу гIулакхо масса йолча совхозашкен колхозашкен хий деккача лаьттах бизза пайда ца эцилга кхагойт. Алха йоаъал латташ денладолаш а гураьа ялат дIадийна хиннача дукхача лаьттешка хий кхачийта ца хилар дIахо ле йош йолйш да, къаьстта уж тайпа моттигаш ийсьеннай Гудермесский Урус-Мартанeа районашка. ДIадийна ялат доара кхераш тIаттача йишка дIа хий леххаш хиниадац.

Укх шера дийнача гIалатех йоагIаш йола урок ийцаш цхьадолча боахамий кулгалхоша: хургболча хьувкхьам хьалха санна кIезига терко ю цар хIанз а. Дукхьал Наурски Шелковской районашка мара хий диллалеш гураьа ялат дIадийнача кхашка, из бахьан долаш дика хьатIадаьннад ялат.

Шерра мелиорация болхаша ноакъашен совхозашен хIаухийтача пачхьалкхен капиталовложенешн шоай средствай объем 15 миллион сом да. Цхьабакъда, дукхача объекташна йоккхий хадонаш дукхьала уатт мелиораторашта, эггара хьалха хинналь проектно-сметни документаци [illegible] КПСС ЦК майски Пленум хиначул тIехьагIа [illegible] оратора.

Доклад лоацам прениш иштта къамаьлаш дир КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара С. В. Свосолинкова, КПСС Ведана райкома хьалхарча секретара С. С. Мурдова, пачхьалкхен Кхерамза республикански комитета председатела Н. М. Житалова, «Малгобекнефть» НПУ мехкдаьтта промысла [illegible] М. Я. Наурз.

Парте обкома пленума балха дакъа лецар хилар КПСС ЦК инструктор В. Г. Лонин.

Дийнача дешах дIахо боадача хана юрта боахам сихагIа дегIаккхувлара лаьца КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш кхоачашъяра областной партийни организацена хьалхашка латта декхараш белгалдеш бола сомам тIаийцир.

Пленума доккхъаьнцоша массане а кхоабалдир социализм машар чIоагIбара тIаберзаба бола КПСС ЦК, цуа Политбюро [illegible]

КЪОНА ПРОПАГАНДИСТ

Шоашта тlадиллна партийни декхар цlенкъаштех тlехдихкен кхоачашдеш болча пропагандистех цаl ва къона коммунист Чернягин Федор Федорович. Ер шолгlа шу ду партийни дешара системе цо пропагандистски болх бу. Из дукха ха еце а, тешшаме ала мегар-ду Ф. Ф. Чернягин марксизма-ленинизма лардий школа пропагандистаца Хьожавь «Коммунизмага бода никъ» ахача колхоза парткома кийса решени яь хилар. Къоначу пропагандиста дlахьоча занятеш къаьгга хьахьоьх ю.

Даим ший гонаха лакхъеш, кердача знанешца тlакхуьш, ший политически боарак лакхбеш ва пропагандист Чернягин. Массехк шу хьалха мугlарера холхоза нарив. хlаьта хlанэ лакхехьара образовани йола нохагеr ва. Болх а беш цхе шера институте заочно деша хиннав Федор Федорович. Хlана из къахьегаш ва Дубовски юкъерча школе. Новкъостана сий деш, йоккха авторитет йолаш ва къона педагог. Пединститут йистеяьккхачул тlехьагlа, безам хилар Ленинградски художественни институте деша вахв. Цо хийрхlар кхоачашхилар. Ер шолагlа шу да заочно художественни вузе из деша вагlа. Болх чаккбаьнначул тlехьагlа дукха книжкаш деш цо, контрольни балхаш ду, экзаменационни сессеита кийчлу.

Болх бе а деша а дукха ха эше а, шийна тlадилла декхар толамна кхоачашду коммуниста Чернягина. Ухх дешара шера КПСС исторех йолча курса занятеш дlаьхош ва из.

Баккъа, къоначу пропагандиста йоккха гойтал я ала йиш яц, аргlанарча хlара занятена цlенхаштта кийча е воаш, хlодета знанеш мааш тух. Баккъа, коммуниста Чернягина йоккхача йекхтоккамна кхоачашду шийна тlадилла декхар. Занятена дlайоллаачча хьалхарча деношка деша дика кийчлу из хlара занятена. теоретически материал айхха юккъ зидугlарой практически балхана, марксизма-ленинизма лардий знанеш ладугlарачна дикагlа карадерзейта гlерт.

Боахана хьалхашка латтача декхарашна lомаеш йола материал айхха юкъ ший балха кертера гlулакх дерзl пропагандиста. «Коммунизми социализми хьалхара марксизма-ленинизма закономерностех» йола тема йоашхаш пропагандиста къаьстта белгаьдир ераш сакиа дола дешаш: коммунизма материально-технически база вlашагlйоллар, коммунистически общественни отношенеш вlашагlйоллар, керда саг хьалхкхевар. Уж дешаш пропагандиста говза лийзар коллективна вахарерча къекхамашца.

Пропагандисто даим тергам тlахтийт ладугlарашна знанеш дикагlа карадерзара, шоашта хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашде уж оарцагlбахаро долча дешашта.

Къоначa пропагандиста дикача оамалах лархlа мегаргьа ладугlарашта эшар, цар беаам тlейдар фуд хар гlертар сакиа йола оамал. Цу деррига торо ду занятеш дика дlаяхьа. lомаеш йолча материала ладугlарий безам тlабахийта.

Аргlанарча хlара занятe пропагандиста ладугlараашка хоатт lомаячa материалах лаьца хаттараш дий шун аьле.

Пропагандиста кулгаладеца школе 24 ладугlархо ва. Берригаш коммунисташ ба уж. Занятеш чаккхъюва расписанех. Хlаьта уж юккъахмелийташ моттиг ийслан. Пропагандистаца дегlабоагlа ладугlараш а. Царах ба коммунисташ С. Давлетов, Т. Пресникова, Н. Бабровски, А. Борисенко. Хlанэ уж агитатораш ба, колхозашта юкъе массови-политически болх кхетамца вlаштlехьбеаккх цар.

Ф. Чернягина цакадеш лакхбу ший идейно-теоретически боарам, оргайоах ший пропагандистски говзал, лех керда формаши методаши. Иштта пайда эц художественни литературах, кинофильмех. Цу деррига новкъостал ду занятеш безаме, чулоацам кlоарга болаш чаккхъяха.

Къона пропагандист-коммунист Ф. Ф. Чернягин лоархlамерча партийни поста тlа ва. Нахага Ленински паргех дола дош дlахкоачийтам ва из.

Е. ФАРНИЕВА,
КПСС Шелковской районни комитетан инструктор.

ФАЬЛГАХ БАКЪДАР ДЕ ДАЬННАД ТХО МАЛХА...

ВАЙ МЕХКАХОЕХ

Цо. АЛХХА цу уйлано боадабир Сибарегlа вай мехкa масса инженера вахараш кагий ваха мехкашка. Ер тlехьара итт шу за са-царна юкъе ваха, хlара lуйрийна гlетте царна цхьана кердача деина пакъавода со. Хlаьта цо, керда доагlача дено дукха хlамаш кийчду тхона. Красноярски Саянски гидростанцеш, легендарни къонахчала трасса Абакан—Тайшет, заполярни рудни Талнах... Сай блокнот из хьалийллача са бlарг тlаетт керда — культурни, сийрда, мела доаккдаш латта Сибарегlе хьалъеш барий тайпан цlерашта. Ераш я царех шиъ, аллха шиъ: Дикаев Фирузи Баркинхоев Муслими. Цар дlалхача хавара гlулакхаш кlезига дозэ сона. Вешта фу гlулакхаш хургда укъеста шу мара ца даьннача берий? Грозне хьалкхийнаб. Цхьана дийшад, цхьана комсомоле бахаб, цхьана яьккхай итт класс а. Цхьана бахаб институте деша, конкурсах чакх ца воалаш висад шаккхе а. Цхьан—шин дийнахьа сагот а дал, цул тlехьагlа кулг а теса комсомола горкоме бахаб: «Сибарегlа даха безам ба тха. Теша мегаргда шоана: сий доаддаргдац...» Хlаьта Красноярски lотахьачa, краеведчески геологически управлене бахаб уж. «Тайге хьожадар дех ваха, цхьабакъда, шаккхе цхьана а волаш. Тха вlашагlкъаста дац...» «Поискови парте начальника, хlанэ Ленински преме лауреата Иван Николаевич Загорулько, кагийча нахах фу лоалл хьажа безам болаш санна, бlарахьежар: «Хlаьта тайга дlаэа дий шо?!»

— Книжкаш тlара мара-м яйлаш, — аьдар доттагlаша эккхийта.

Из къаьстта хозахийтар Загорулькена. «Долче, ахар санаш бувнац, шоаех бенна тешам бадбергболаш бац. Хlаьта тайгера лаьттан рузкъаш лехарий вахаре из керттердар, зоштох дезагlа а да, — ший дагахьа уйла йир начальнико. Набор чаккъьнннаяр, ерригa парти кхоачаш хиннаяр, хlаьта а Грознера шина ши вlамигa саг ангаро-енисейски Стрелке йолача экспедицеца дlаязвир.

Горевка, Из Ангарана гонаьарча тайгерча цхьан юртилга цlи я. «Самолетаца мара тlаноа-лургвоацаш» йола массехк цlалгаргlа юртилг. Цудухьа цхьаннена а дагадацар Горевка берригача мехка цlи деза хург ма йий аьна. Цхьабакъда, цигара коральи нот-са яь варгвоацаш йоккхий даша-цинка рудай запасаш. Тlаккха доккхал иштта дац Дикаев Фирузеи Баркинхоев Муслими вгара хьалхагlа деза метали карадаьча цар?!

— Мlараш хьекхаш чудбалар тхо тайгаа, сцона чакхъьннначул тlехьагlа, — дагаух царна хlанэ юххьанца шоаш лолахьар. — Дийнахьа буруьдеттача становашта хьалхашка латтар, гаргахьа чуlе моттигаш хьайора. Ангарах ша бача ханэ, ша тlа а этто деттар бурув, ша бешачул тlехьагlа ихон тlа котати—кожаргаш а оттадий деттар бурув.

lалаьмате дукха даш хорадаьчули лаьрхlачули тlехьагlа, дукхача специальностех бола инженераш шоай масштабашка диллача бlарга ца яйнача тайпара йоккхий операцеш чаккхъяха кийчлуш бар lалам эргадаккхара. Порьяннача Стрелке хlанэ бlаргагуш долча хlамаша дагабохийт йоккха маступлени йолае хийтъача хана эттa сатем.

ЦХЬАН итт шера хьагlа хинна lац селлара дукха балхаш. Гlирсаш хьалдеча моттигашта машинаьккъаш тlалабалае, иштта тlаьш такха доаш дар. Хlаьта даш-м хlанэ, ухх сахьате а ма эший мехка. 1975 шера даккха лаьрхlа да из. Ангара мехаленашка даим, боккъонца баха хоьшаргба вах. Горевски итташ шерашка даш даха кйш йолаш да. Уххазара доаккха даш шоза-кхоза дерегlагlа хургда мехка кхыча рудникашкара доаккхачул. Карьерера йиъ километр дlахо хьалъоттаргьа гернакий керда гаоод, шоай хана Магнитогорск, Рудный, Солнечный отташ санна.

Дикаев Фирузацем Баркинхоев Муслимацем цхьана lохайша дагlа тхо хьунагlа лакхача хенашта кlал латтача палатка чу. Цар хьажалех хов сона берда йистера хаьдача ша тlа а латташ уж Стрелкана лакхехьа ша lайначахьа чубохабаьча хана кагийча наха кlезига сакъердам хинна хилар. Кlезига сакъердам бар царна. Йоккьаенна хьу лота а ена, дийна мел дола хlама тlабеттaш яла а болаш Ангара чукхайсача хана а... Къонахчалои деналои, хьинаре а низе а новкъостал ду царна тохкамхоашта-разведчикашта хlара тlа мел баьккхача метте тlаниislуш йолча унаяаерча халонех кlадхарбохара.

— Хlа-хlа, — хетт аз Фирузагем Муслимагем, — хlанэ тайге дахаш а болх беш а да шо, шииме итт-итт класс яьккхай оаш... 22 шу а даьннад. Дlахо иштта хургда аьний хет шоана шоай вахар?

Кагийча наха телача жопага хьежача уж итт класс мара яьккха бац аьлла сиго ергдац. Аз шу даьнначул тlехьагlа топографаш, са санна тайгана эша нах хургба царех. Новосибирски топографически техникума студенташ-заочникаш ба уж, массехк бутт мара бисабац цар дипломаш хьаэца.

Горевскера даша-цинк доалла моттиг гучаьяьккхай Врублевич Евгене, Глазфрид Юре, Загорулько Ивана. Царна карагlдаьннар къаьстта боккхача лоархlаме гlулакх хиларах царна массанена а пачхьалкхен Ленински премеш енлай. Грозера баьккача кагийча нахах Дикаев Фирузахи Баркинхоев Муслимахи лауреаташ хинбац, цхьабакъда, цар къахьегама дакъа-м доалл цунах. Хlаьта нагахьа санна, дукхьала гучахьа вай дуьце, Фирузеи Муслимеи а безам ба бакхача лоархlамерa моттиг эгара хьакха карaерзае. Цудухьа бакхаб уж тайге а. цудухьа лен цар топографий дешаш а, цудухьа лен цар сел йоккхий халонаш а.

Кхы кlезигагlа лоархlаме болх бац хlанэ кагийча наха бер а.

Сона хетачох, исторически болх ба из. Гlулакх иштта аьлча, гучаяьха даша-цинка-рудай запасаш (Горевскера кораль ерригаш а хlанэ яц аьлла йола моттигаш) Ангарай бух тlа я. Иштта хьалдоаккхаргда из рузкъа? Хlанaле сонаш бакъб Ангара чура хий дlа а дорзадаь, Стрелкана лакхе гlолла Енисей чу дахийта аьлла. Ангара дlакхьоаргда lалаьмате йоккхача 5,5 километр йlаьхача сунто. Хlаьта Енисей тlа, Ангара керда хьаьххетача моттига кlезига лакхе гlолла дlалостадаьча, Саянски гlайпала хьалъоттаргьа Красноярски ГЭС-ал шоаза боккхагlа низ болаш йола гидростанци. Из хьаьтьеча лакхъа лоацаргда вай бувцача доттагlаша.

Фаьлгашка дукха дийцад Ангара а доккха Енисей а. Сибарашa—юххьанца деза цига бахараша неалхагара лоахадга дувцаш уил хакагa хьакхоачадаьд уж. Хlаьта такаи, Советски lаьдала тоавитакъе шийтталагlча шера уж фаьлгаши дувцараши боккъонца бакъ а хинна дlаэттад. Дукха ха йоацаш Грознерча кагийча наха Дикаев Фирузеи Баркинхоев Муслимеи дlа а къайла Грозне, шоаш итт класс йоаккхаш деша баьгlача школе дlаяхьийтай йоккха йоаца посылка. Хlаьта хьехархошта къаьстта дола совгlат дар шоаш кхебаьраша ерий тайгерча Ангара бух тlера леха даша къаьга чlогlамаш.

Виктор ЛОГИНОВ,
Елена ПЕРЕПЕЛИЦА.

Красноярск.

ГОРЬКИЙ. «Горьковчанин» ахача йох бизача гlайба тlа болх бергболча кердача кема проект оттаьй ЦКБ «Волгобалтсудопроекто». 48 пассажир тlа а волаш сахьата 30—35 километр никъ бе йиш йолаш да из кема. Пассажираш lобоеха причал а пристань а оцу «Горьковчанино» из ше «дlатlадоал» берда тlа.

Сура ахача хи тlа болх бергба «Горьковчанина».

Сурта тlа: «Горьковчанин» берда тlа дlатlадоал.

В. Вайтенко сурт.
ТАСС фотохроника.

ТАСС-а ЗАЯВЛЕНИ

Ухх деношка Брюссела Къилбаседаатлантически союза совета сесси хилар. Цул хьалхагlа социалистически мехкашца моастагlал дола йоккха кампани йолайир НАТО-на юкъе дакъа лоацарий цхьайолча правительствашек цар пропагандистски органашен.

Ший тайпара политически уйла чуйоссае эзаш яр из кампани, эггара хьалха малхбузеневропейски мехкашка, ухх тlехьарча бетташа НАТО-на гlойле йолцача оагlорахьа Европерча хьалашка хувцамаш хинна хилара бахьанагlа Къилбаседаатлантически блока тlема гlулакхаш чlоагlдаргахьа кийчо яра гlулакхa. Хьалаш лоархlаме хетийтар дукхьа лаьрхlача доаал бутт хьалхагlа йир совета сесси.

Кхыча дешашца аьлча, НАТО агрессиви гlоазараша долла хlама даьд цига доаллача хlуман Къилбаседаатлантически блока къаьст-къаьстача пачхьалкхенаша – членаша мах берца кхетаме никъ лаьа йиш хулийтаргйоацаш дола хьал оттадара. хlаьта ФРГ-еца, Англеца, США-на тlеххьа тlема кийчо чlоагlъяра уж шоай оагlонгахьара кийча ца хилча. «атлантически солидарность» толхаьяй аьнна беж дlатlабилла йиш яр царна.

НАТО Совета сесса лелама хьахъехьарча хоамашех из чаккхъьннначул тlехьагlа кепатеха арахьккхlа итогови коммюникесе деча тешалагlа. Брюсселе хьеьрагlа хиннараш — шоай лоархlамаш кхохкам лоаттаберца дувзараш, «шийлача тlема» категорешкара уйлаш ераш. ерригача Европа юкъарча ларда тlа пачхьалкхенаша чаш-за тlехь цхьана гlулакхаш лелацара никъ тlаэца ца тугараш ба.

Брюссельски сесса тlайцай НАТО воазовал чукхьа кхы дlа а тlема гlулакхаш чаккхдахарам дакъа лоацача пачхьалкхений тlема бюджеташ йоккхагlа ярам тlаерзаьь решенеш. Деррига а теркал дича, налог токхамунга кlанэ а яьттехьа а деррига дlадьнналацa цукна хургдар. Брюссели оттаь тlема программа кхоачашъяра кердa ассигнованеш хьаlовдар духьа налогови пресе мел чlоагlа тlахьовзайай.

Уж решенеш цхьана иштта тархьертъя гера дlадаккхара, къонсам тlа йола дунен халкъашта юкъера проблемаш машара цакъяна къастаяра, пачхьалкхечашта юкъе машар тlехь цхьана чеч лаагl гlулакхеш тегlаккхулар декхаарца? Гучох, уж тайпа дешаш хиннадаи НАТО сесси вlашагlтехераша, йоакхо ераш. Цар лийцараш дунен халкъашта юкъера хьалдегlаахара аьттуо бола перспективаш халкъашта гучара къайлакхара, дlахо гера lоадаза дарг ца хилара, духьаленаши доанаши хилавза дарг ца хилара уйла царна дег чу йоссара тlалерзадаь дешаш да.

1969 шу гергакховчаш Къилбаседаатлантически договора юкъе дакъа лоацача хlаранега цуна юкъера дlахьа бола юридически бокъо кхоачача хана. НАТО Совета сесси ший низ кхоачар де гlерт «советски кхерамах» дола ширдьина даьсса тезис хьалха тувсаш цхьайолча пачхьалкхенашка — НАТО членашка гучаевлаш латта цар шоай европейски дунен халкъашта юкъерен политика шоаш лелаяра тенденции lотоlаяр духьа.

Хlанэ латтача дунен халкъашта юкъерча чоалханеча проблемаш соэагlа кхы тlа а керда, ирагlа ераш гlеттае кийча ба НАТО кулгалхой. Цу гlулакха дунен халкъашта юкъерча правана, ООН-а Устава, Германех лаьца йиъ оагlорахьаpа яьча союзнически соглашенешта шоай толхоаши зла, кердa пачхьалкхенаш, кхыметтел царна фу хет а ца хоатташ, шоай хьашт долчча тайпара, шоай агрессивни политикана эшарашка хьежжа. НАТО «хьаштий гlулакхаш-та» юкъеяхьа, дунен халкъашта юкъерча хиний статус уттае гlерт уж.

Къилбаседаатлантически блок вlашагlйоллаш мара ца латтача хана Советски правительства белгалдехар, аьлла пачхьалкхенаш низ болаш ерашта, империалистическичарна керайоахийта инструмент хургхилар, из сцоа хьахилара маlан — демократически, ноцтамуьйллен, антиколониальни болашашца къовсам лоаттабеа хилар. Цу хана даиа дlадахача ткъаьх гаргга долча шеро дизза бакъдаьд мах ийса баь хилар.

Къилбаседаатлантически блоко цхьа кризис тхоаш lайнаяи Европе, Азе, Америке. Из бехктокхаме я ерригача адамлена лоаш долча халкъий кlама тоаварга, сеготагlа йола экономически социальни проблемаш къастаярга дахийта дезача метте, бlаьш миллиардаш доллараш, стерлинги фунташ, малхбузегерманаски маркаш тlема кийчо арга яхийтарах.

Брюссельски сесса итогаш, НАТО-с ший гlулакхий сфера Къилбаседаатлантически договора юкъе дакъа лоцаш йоацача пачхьалкхенашка а дlакхоачае тарлу яхаш цунна юкъе дакъа лоацарий заявленеша цlаьхьа а деррига дунена хьалхашка дlаотташ из тlема блок пачхьалкхений агрессиви, империалистически коалици санна. Кхьчар хьаштий йоакхо ю шоаш яхаш цу шоашта бола боацар лелаяраша, мадарра аьлча, цхьаккха керда хlама гучадаьккхадац. Цар лелаер къаьнарв, чаккхъяллели харц йола, халкъий паргlатоннаш дlоlамаи тlаккийдараша — колониальни тlемаш хьедайтараша хьаболабения гитлеровски агрессораша кхаччалца барампа цкъа санна дукказа а пайда ийбаь прием я. Белгалдоалаш хlацаь, шоай мехкий кхерамалеш суверенитети lалашъяра хьашташ деза долаш йолча правительствай НАТО шоай оцаукун хила гlертар тlаэца ца тигар — ши дуьъ а доацаш.

Сесса дакъа лоацараш къаьстта чlоагlа хьашт долаш бар Средиземноморья районаш. Кхетадеш да, Къилбаседаатлантически блока дейталаш нагахьа санна Европа, кхыча континентий тайп-тайпарча доакъошка, Средиземни форда тlа, Гаргарча Малхбоалеке шоай хьаштдолча тайпара доал де шоай, торо ялара, раьза хургхилар. Цу дейталашта иштта хила дезаш де аьнка хет американски 6-гlа флот Средиземни форда тlа латтар, США цу районера дукхийзараш километраш гаьна яла а, юкъарчал доацаш цунца гlулакх долаш ене а. Цхьабакъда, Средиземни форда тlа советски флот хилар царна вlаштlехьа кетац. Цар агрессиви гlулакхаш дийхка лоаттаду цо.

Советски Союзо, lаьржача форда, долче. Средиземни форда а, державаш хиларах тарра дукхо йоацаш цу районе хиларах йола ший бокъо кхоачашъю. Советски тlема кемаш цхьана а халкъа е пачхьалкхена кхерам тlатассар духьа латтац Средиземни форда тlа. Цар декхар — Средиземни форда районе сатеии машар лоаттабара гlулакха новкъостал дар.

Къилбаседаатлантически блокерча белгалерча гlоазараша мел чlоагlа кьшар тlадохийта а садуъ а, халкъий цlоккха а машар хургбац Европе цхьана гlулакхаш лелаелта вlаштlехьдаккхара, цу континентера кхохкам мlаьдбара. ерригача Европе юкъара кхерамза чlоагlъяра машар безача пачхьалкхенаша чакхбаьккхача боккхача балха итогаш дlайове уж гlертарца. Гера lоаларга гlолла, тlема кийчонаш сихъерга гlолла lалашъюларгьаш европейски дунен халкъашта юкъерен кхерамале. Европейски халкъий бокъонца долча хьаштаца. чlоагlача машара хьаштаца юкъа цхьаккха хlама дац НАТО брюссельски решеней, НАТО агрессиви чулоацам гуча ца балийта гlерташ шоай хур лой а.

Тlема кийчонаш шеръяра программа хlанзара дунен халкъашта юкъера проблемаш машара средствашца, переговорий истола хьалхашка къестаяре программа, гера дlадаккхара дакъа хьалла чаккхдахача гlулакхий, социальни лоаттама гlулакхa шо-шоай башхалонаш яле а ерригача пачхьалкхенашта юкъера гlулакхаш дегlаккхуларах лаьца ена предложеней программа духьалъоттае Советски Союзо кхыча социалистически мехкашеи.

Дунен халкъашта юкъерча гlулакхашка Советски Союзо лелабу никъ къоастамболаши леррагlа чакхбоаха шк ба Из белгалбаьд КПСС XXIII съезден КПСС ЦК Пленумий решенеша, СССР Лакхехьарча Совета сесиамашa, кхыча социалистически пачхьалкхенаьнце цхьана Советски Союзо тlаййзача документаша. Из — социалистически сотрудничества механий кхерамале чlоагlъяра политика, кхохкам кlаьдбара, дунен халкъашта юкъе цхьане леладу гlулакхаш шерлара, ерригача пачхьалкхенашцара дикача лоалахой гlулакхаш дегlаккхулара политика, нагахьа санна уж а из ле гlерташ хуле. Из — агрессе юкхатохарен халкъий лортамухьален къовсама новкъостал дарен политика.

Советски Союза кулгалдеча гlоазараша дот тийма ба Къилбаседаатлантически блока юкъейоагlача пачхьалкхенашка юххера а реалистически никъ тоpтхиларах, хlанэ аьлча цар халкъий кхоине а машар чlоагlбарца, тlемаш ца хилийтарца айхха юкъаеннача йоландаь.

ТАСС-ана тlадиллад НАТО тlема блока юкъе дакъа лоацарий моллагlа а гlулакхаш, белгала, Советски Союзо Варшавски договора юкъе дакъа лоацача кхычарна цхьана социалистически содружества пачхьалкхений кхерамале lалашъяра йоагlаш йола мероприятеш чакхйоахача хана теркалдергхилар дlакхайкадергa.

АХ САХЬАТИ ВАХАРИ...

ДИКАЧА НАХАХ

Ноябрь бетта тlаьдача дийнахьа командировкера цlавоагlаш, боккхача новкъа вахлар со. Юххе гlолла тlехъюзлар хьажкlех, свеклах, кхиринашках е тlох етто машинаш—массала а санна сихбенна лах дела ди лар. Сона дага а дацар, кхыметтел кхоачашъялаза аргйоаца сай редакционни задании а йита, сайга хьоалам бе болхийтаргбола саг сайгl цу дийнахьа кхетаргва аьлла.

Сона дехкьа юхасецар бухъ баьккхаа свеклах етто йола «ЗИЛ». Кабина корах хьаравилар сидоча дегlара, шоваткъа цу даьнна хила мегаш вола саг, кулга оамалагlа со дlатlа а вийхавьлар цо:

— Хьадвоагlаш вий хьо? Аз дlавутаргва хьо?

Автурера шекара завод йолча кхаччалца ткъаь итт километр, ах сахьата балха никъ ба. Шофер сайга иштта гlулакхана хиларах гlадваха со цунга хаттар де этар...

Хайтулаев Хасмохьмад — «Автуринский» совхоза центральни усальба шофер. Из боахам вlашагlбеллача хьалхарча дийнахьа дена цига къахьегаш ва. Машина тlа ткъаь шера болх баь стаж я.

— Ца воl, Нажбек, дувца волавелар са маьхьа новкъост, — са сменщик вар. Хlанэ из эсаре ва. Шоферал деш. Из кхыметтел сол а тlехвьннад. Боккхагlа вола водитель ва из цига, шоферий бригадана команда еш. Сержанта званн енвай. Ер да сога командираьшкара дена письмо.

Командирашна ладоера, подразделенерча тlемахоша хьоккам эц комсомольцагара сержантагара Хайтукаевгара. Иштта дика воl кхевараx барвал йоахар даьмен ваннен.

— Банха тlера волаш хьалхийра тхона юкъе Нажбек, — элаш дуьц Хасмохьмада. — Цуйта лакхера образовани яккхийта безам болаш хиннавар со. Цхьабакъда, из бархl класс яьккха ма ваьллиште а шоферий курсашка деша вахар. Вопх бе волавелар. Техника чlоагlа дукхаеза цунна. Цудухьа иштта цlена йолаш ухх хамага лаьнай тха машина, ухх наькъашка гlолла ер хехка хьадхара цу доцe а.

Хlаьта, арг а дац оаш, капитальни ремонт йоацаш цо бlаь эзар километрал дукха а тlех никъ баьб аьнна. Сахьато санна бу моторо болх. Иззал никъ ший, заводской резинаца баьб—са «ЗИЛо». Ца хувцаш резина лелаярах кхоозткъе итт тумa кходаьд. Кlезига кходаьдаш доагорн машинадьтташи. Цу деррига хlамаста юкъе кlезига дакъа лаьцадац Нажбека...

Воl хьсавича бlаргаш сийрдадоалар Хасмохьмада цунах доккхал деш.

Цу ханиа тхона юххе гlолла тlехъиккхав иштта свеклах етта йола самосвал. Хасмохьмада раьза воацаш корта оагабир: — лихач! Хlаьта машина скоростах хувцача хана, машино цlаьхха чиг а теха, тlехьашкахьа гlолла свеклаш lоллйгар. Хасмохьмада ший машина сихйяр. Тlехьа ма хиитте а, сигнал елар цо. Наькъа йистте дlаэттар машинаш. Цхьа ткъаьх шу даьнна хургвола дlамига саг хьаарахьежар кабина корах.

— Алал, фу хинна цига Хасмохьмад?

— lа хlанэ их сога фу хинна? — дlатlавезвелар цунна Хайтукаев. — Юхахьажал тlехьашкахьа!

Юхахьежа, дlа а укхаза а lолийга яда свеклаш шийна бlаргайча, аlамигача сага корта чубахар: — Чlоагlа кlаьдленнав со, Хасмохьмад, ши ди ши буйса-да аз наб ца ю.

Шаьрача асфальта новкъа дахлар тхо. Эгlазваха хиннача Хасмохьмада са метта дера.

— Вешта-м цо вlамига саг ваццар ма — йоах Хайтукаева. — Белгалла бакъьа болх бе хала хилар. Машинаш тоъац. Хlаьта а фу дергда, свекла хкеьранте новкъостал даза даргдац. Ухх шера чlоагlа хьувкъаьй цар из. Хlанэ со хиннача Хасаева Марусе ареноc хlара гектара тlара йиъ бlаь центнер гаргга шера оалаш кхелаьл. Уж а хий дехкаш доацача тха лаьттaшка.

Машина юха а соцайийа, ингахьа хьед Хасмохьмад, ший lаьржленнача, гlожача кулгий коакацца шакlа санна цlена, хьеlа хий хьал а ийдеш юхьнарех кхерз цо «самукъадаккхар духьа». Цул тlехьагlа дlахо долх тхо.

Шекара заводе, тараш долча дlакхаьчача lодица а йийна вlашагlкъаьстар тхо. Цхьабакъда, цул тlехьагlа а шийсвелар со Хасмохьмадаца а цуй сесагаца а, совхозе дикагlа йолча тхьамка лелалечуйца Хайтукаевца Маретаца. цар берашца — итталгlча классе кеша агlача Гаройца, цхьоалагlча классе деша багlача Асланбекцей Эльбекцей, — Хайтукаевгlар барт тайначеи ирaз долчеи дезала юкъе.

Нагахьа санна новкъа йоагlаш сийна басар хьекха. 92—54 номер йола «ЗИЛ» шоана нийслойя, хлаш, из лехкар Хайтукаев Хасмохьмад — «Автуринский» совхоза дикагlа вола водитель, барт тайначеи ираз долчеи боккхача дезала да волга.

У. АЛИМХАНОВ.

ЭКОНОМИКА ЧlОАГlЪЯРА

Назрановски нельзавод республикерча къоначa предприятех яц. 1969 шера 40 шу дуз на болх бе йолаенна. Цудухьа 1954 шерага кхаччалца керттерча дакъе хьажкlах lов йоахаш хиннай завод. хlаьта 1954 шера дене 1964 шерага кхаччалца хьажкlий lов дакхарал совнагlа, цо хьаар даьхаи кlих, рожах, мукхах. Отчетни данноех гуш да арахецам йола валови продукци хlара шера дукхагlа хулаш хилар. Масала, нагахьа санна 1954 шера арахийца ерригa продукци 633,8 эзар сома мах хиннaле, 1967 шера из арахийцай 5049,2 эзар сома мах, вешта аьлча — 6-за дукхагlа.

Сертех дола хьовр даха йолаенний нельзавод 1958 шера дена. Ухх тlеххьарча масеита шера белгалара болх баьб заводе продукци дукхагlа арахецарий къахьегама овсарле лакхъяраш. Масала, 1964 шера завода лъча реконструкца тора еар къахьегама овсарле 173,9 процентага нисачаеш лиихъе.

Капитальни болхаш деча хана цхьадола организационно-технически гlулакхаш чаккхдахар. Масала, совдка хорашта хlадхара кха а лъха цеха юкъе дlасттайир нореш, хlаьта из балхаш долаш конденсат па хулаш а норей турбаш мукх да юаш а юс. Ерригача оборудованера индивидуальни электроприводаш ехкай. Отходашта бункераш лъй элеватора. Шадаха шу чакхдоаллаш механизаци лъй машиннаькъа вагонаша чич тlадоттара деррига балхашта. Машиннаькъа тlара вагонаш хьатlаувзар лебедка оттаьй.

Ухх шера боккха болх баьб технологически процесс эргалъккха тоалра. Керда оборудовани оттаьй (вальцеви станокаш, сепараторш ялат тlуду машинаш, нигта их- дl-), болх бе йоллаийтай ялат дула машинаш. Юххьанцара дена керда юха оттаьй технологически схема. Чаккйоахаш йола оргтехмероприятеш нельзаводa болхлоюта дlайаннйташ болх баьб. Хlара помещение хьалтьяккд болхлоюта цар дlахера декхараш доцийташ дола тlахьехамаш.

Арахецача продукце дикал тоаярца, къахьегам дикагlа вlаштlехьбаккхарца дувзаденна долча а кхыча а дешаех лаьца занятеш лъй нельзавода керттерча технологически гlонна йолчеи цехий болхлоюта юкъе. Занятеш лъй заводa квалифицированни болхлои ИТРийи кизаша.

Завода территоре тlара гойтара агитаци кердаьккхай. Болхлоюта лаьрхlа хьал а яь болх беш а бани, душевойи. Хlанэ балха хьаюоагlаш а балхаро цlабоахаш а дlена баракъа а дийха дела йиш йолаш ба болхлой.

Дикача хlамашта юкъеса цlоихашттора кхоачамбоацараш а да тха: хlана а доха а къахьегама овсарле, пайда во эц машинахи механизмехи, балха ха дукха йовзехьа, хила йоагlача тайпара порадок яц къахьегам вlаштlехь баккхара дакъе. Геттара во латт lов йоаккхача цехе къахьегам вlаштlехьбаккхара болх. Шоай балха хьалхара шоаш бехктокхаме хетам бац цхьа цхьабола болхлой, каст-каста прогулаш я, болхлойнара доагlар дацo хьадехац врукинцека А. Калугоева.

Гlуданкаш дика латтац кхыча механика а. Хlаьта оборудованийна капитальни ремонт еча хана электроэнерги мел йоаю хара хlара участке счетчикаш оттаь йоалашекьа а, тхоаь хlанэ а лон цагlча цехо, мел электроэнерги йоаю. Хlаьта электроэнерги кхераш вlана йолча положенега хьажна кхоьлча электроэнерги мах хах 50 процентага кхаччалца сони йоа йии йолаш ца бий электрикаш, йиса кхастаю машинаш, транспортераш, кхыйола механизмаш. Из балхан долаш даь гlулакх доапаш совнагlа lалаьмате дукха электроэнерги ййа. Хlаьта продукци арахецарга тха дlабодача шина структурана юкъе электроэнерги доана дакъа кхьа процент гаргга да, бедах ца лаьрхlача дlадолачул кхыча элементашта юкъе — 16 процент.

Нельзавода йоккха чухьара ремонт а гlанне деча балхашта механизаци яр. Масала, хьаьр чура отходаш дlахецара, рифлеш тедехьех тийдачух тlехьагlен вальцовн гlоьраш дlаувттадаре а хьадакхара а балхаш хlамадаца хьа кулгашца дош да. Цо новкъарле ю производства болх лертlа лелара, къахьегамa дисциплина лакхъяра, болхлоша зекьа ха ца йовайтара. Ерригача складашка йоаза механизаца яра болх чаккхбаккхаза, складаш цоайла вlашагlъювзам йолча тlерча галерея гlишлон - монтажни балхаш чаккдахаза дарздац. Арахецача продукце дикал тоаярех хьоара лакха сорташ дукхагlа хьадарен декхах яаьца аьлча, дlахо новкъарле е тарлу lоаьа элаташ къоастадаро эшаш йола торонаш ца душ йолча тха элеватора. lаьа хьаламшка элаташ дулача машинаша цахадеш болх болта вlаштlехьдаккха деза, хlаьта цу гlулакха lовнний цеха котельнера хьаьрага кхаччалца lы хьатlабозаргыз аргьаш хий дlоахара. Вlашагlтохаза баргбах элеватора грузчикаши чича складий грузчикаши, хьаьрарча кийчача продукце складий грузчикаш а lовний цеха грузчикаш а. Цо торе хулийтаргьа балха хамах пайда дикагlа эца а цунца дувзаденна къахьегама овсарле лакхъе а.

Планировани кердача хьалаш тlа яхача предприятей балха хьовхацаца хьахьох, чурча резервех пайда дикагlа эцарал предприятий коллективаша плановни хьоккамаш лакхагlа оттадараш эша хьалаш хьакулийташ хилар, хlаьта уж бахьаи долаш гlойле йола пачхьалкхена, предприятена, коллектива хlара члена.

С. МУЦОЛЬГОВ,
Назрановски нельзавода производственно-технически от[illegible]

МАЙКАШ «АРАУД»

ФЕЛЬЕТОН

Уж санна шоай хIама лоразеш, шоай ковна доалдеш нах байнабаш ухона аьнна хеталургда шоана Назрановерча трикотажни фабрике чу дахача.

Цезашка дIачувенуар-м дувца а дезацар, цу фабрика конторе а дIачувутаргвеш хьо мелла тохапалар ах, нагахь санна хьега цу фабрика директе еина бекъо ене.

Укхаза-м ерригача района воввзаш а ваха сийдеш вола Темаркъа а вигаваш халла мара чу.

Хетаргахь турбах эра а яьккха ца йихьача хIама дIаккха йиш е яц цу чура.

Хила доегIаш а да из-м иштта, атта лац ваха дIаволавала, боахам Iобила. Нагахь санна фабрикага боаггIача тайпара ила а бенна ца дукхагIа продукци арахецаре дукхагIа алапи хургдар болхлошта а.

— Цудухьа лораду оаха-м иштта а дIаьха хоаца тхоай сом, — аргда шута фабрика кулгалхоша.

— ТIаккха юрташка а базар тIа а пхьаболча искаша мера хьа йоахаш йоцка майкаши комбинацеши шуна яц те аьлча вIалла раьза а хилац, бакъдац из яхаш сигала баха гIертаргба.

Вешта аьлча, фабрике цхьаккха локкъоe яц. Из ла аьнна Iа аьлча тешаш а бац. ХIаьта мичара ух уж цу фабрике хьаю хIамаш спекулянташта?

Из шайтIа болх ба. Цхьа шоай пехе мичахьера доагIа ца ховш доаг а атта машинкашта вIалхара хьа а лелаш майкаши комбинацеши арахьеш ейра бригадира Шанхоева Лидайна. Уж арайолх моттан дIадаволанча наIаргахьа [illegible] Лиза. Ча мо бирса бIара а хьежаш вагIа хьахо мара, саг вацар.

— Майкаш ейдар са цехера, бIаргабовиза хьона арайолхаш?, — хаьттар Лизас.

— Ай са бIаргах ишта тувалалу из санна дола хIама, — аьлар хьахоча.

Иштта хьаь йоаллаше а хIамаш когаш долхкаш санна дIаядаьлар кхыча машинкаш тIара а. Кулгалхой, специалисташ теспанзар из шоашка дIадийцача, бIаргалайча.

Дувцачох хIанадехьа фабрикера вналькхкай 1400 комбинаци, 3360 майка, 700 пантолон. Цар фабрикана дерриге а даь ва да 23.776 сом.

Моллаш а теха тхьовсабаьча наха санна мара уж барзкъаш мича лахад ховш саг а вац фабрике. Белажаш уз. Из дIаьлча нон а бувлаш уж хIамаш караяйнийта бригадираш Газдиева Мадина, Добриева Хьачифа, Оздоева Тамара, кхыбараш. Белажаш уз экономисташа, плановикаша, бухгалтераша (дукха ма бий уж цу чу), инженераша, кхычар.

— Из хила йиш яц, — йоах цар хIана а моцагIа ше хи чу йохийташ а хIод дар из лаьх ши шIелг хьалтьара хьийкхачо санна.

Цу тIа вIалла хIама ца хилча санна сабаре сатийна а ба. Вешта фу дергда цар. ШайтIайа дукхьал боалалургбий уж. Цо-м мичахьа гIолла чекх а йоахаш дIа ма кхухьий майкаш. ТIаккха уж боалача пахага йохча а йохкийташ ахча кисо дехк. Цо из молагIча киса техк хайча чу а кхайла хьа ма доаккхаргдарий из.

А. ТЕРХАКИЕВ.

ЛЕНИНА ДАГАЛАЬТТАРИЙ НАЬКЪАШКА ГIОЛЛА

1970 шера апрель бетта Коммунистически парте, советски халкъа, дунен дерригача мехкий къахьегамхоша дездергда Владимир Ильич Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизар. Цу дец сийна РСФСР просвещене Министерства, ВЛКСМ ЦК-ас, Центральни экскурсионно-туристски станцеса цхьана «Ленина дагалаьттарий наькъашка гIолла» Ерригроссийски пионерийи школьникийи поход кхайкаю.

Поход органически «Ленина васкеташта темаме да» яхача Ерригсоюзни пионерски экспедицеца юкъейодаш а дешархошта В. И. Ленина вахарен гIулакхийн хьоkхамагIа, советски халкъа тIема, революционни, къахьегама традицешкара коммунистически кхетам балара бу болх дIахо чIоагIбар. Ленина гIулакх кхахьа доагIача тайпара дIахо кхахьара уйла школьникашта чуйоссияр, дешархошта В. И. Ленина а цун соратникий а вахари гIулакхаши, Коммунистически парте, Советски пачхьалкхен истори Iомадар, хIара дийнахьара мехка гIулакхаш, Советски Союза Коммунистически парте кулгалца Ленински васкеташ кхочашдара школьникаш юкъеозар, пионераши школьникаши обществана пайдана болча къахьегамта бахар дукха еш а я.

ПОХОД ВIАШАГIЙОЛЛАР

«Ленина дагалаьттарий наькъашка гIолла» ера Ерригроссийски походе дакъа лоац Нохч-ГIалгIайчен берригача школьникаша. Уж вIашагIтоххарх шерарчей юкъерчей школашка, школашка-интернаташка, берий цIеношка, школьни йоацача учрежденешка, бахача моттигашка, берий клубашка, культура дворецийн цIенойн берий секторашка вIашагIъехкача «Лер йоахарий-ленинций» отрядашка.

Лер йоахарий-ленинций отрядаш вIашагIйохх дешархой хьеш, цар кийчо теркая а еш; отрядаша болх бу хержача темаех, педагогий, вожатей, комсомольций-производственникий, революце, тIема, къахьегама ветераний, Iилман культуран деятелий кулгалца.

«Ленина дагалаьттарий наькъашка гIолла» яхача похода Нохч-ГIалгIай АССР-е кулгалду ВЛКСМ обкома, просвещене Министерства республикански берий экскурсионно-туристски станце викалех, къаьнача коммунистех, тIема ветеранех латтача республикански оргкомитето.

ПОХОДА ЧУЛОАЦАМ

Вай никалаш юкъе а болаш 1969 шера январе, гор. Ульяновскара дIайолалу «Ленина дагалаьттарий наькъашка гIолла» яха Ерригроссийски пионерийи школьникийи поход. Вай Нохч-ГIалгIайченера бахача лер йоахараште-ленинцашта Ленина даьхенр похода символ лургья — Ленински цIе байрахх.

Похода байрахх лер йоахарий-ленинций хикагIа йолча отрядаша белгальньнача Ленински моттигашка, советски халкъа революционни, тIема, къахьегама моттигашка гIолла хьоргья.

Лехача, кордабьча, гучадаьхача хIамай, обществана пайданеча гIулакхий хикагIа йоха результаташ «Лер йоахараша-ленинцаша Даьхена» дуча республикански рапорт-книжка тIа йоахаргья.

Лер йоахарий-ленинций хIара отрядо «Ленина дагалаьттарий наькъашка гIолла» яхача поход дием-ник леладу В. И. Ленина вахари гIулакхаши, цун теоретически тIехьало, Коммунистически парте истори Iомаду, Iилман учрежденешен общественни организацешен енача заданех беча лахара-тоххама балха юкъе дакъа лоац, коммунизм хьалъеча карагIдаьнна хIамаш лоха, экскурсеши походаши ю шоай крае гIолла, вежарашка йолча союзни республикай школьникашца вIашагIбетталу, туристско-краеведчески опыт дIа-юха ац.

«Ленина дагалаьттарий наькъашка гIолла» яхача Ерригроссийски походе дакъа лоацача 5-чен 6-чен классашкарча лер йоахараша-ленинцаша «Къона турист» яхача значока а лакхерча классашкарчар — «СССР турист» яхача значока а кармаш хIала еза.

Лер йоахараша-ленинцаша хьинаре дакъа лоац хьамсара край эргайоаккхача, обществана пайдана бола болх бу, бахача наха хьалхашка лекцеш еш, беседаш ю, художественни самодеятельноста концерташ увтаду, культура памятникашта шефство лелаю, вежарашка барий кашаш боарзаш тоаду, тимуровски ковкъесталг ду къахьегамен тIемен ветеранашта, цоашта моггача тайпара дакъа лоац боцнхагIчар беча балха юкъе.

Похода юкъе дакъа лоацача хIаране Ленина санна йоакхо ен лераду Iалам.

Похода дерхи школьни музеий сеть дIахо шерье, цар болх эргабаьккха тоабе, школьникий лахара-тахкара гIулакхдий кердача материалашца дебаде.

Похода лоархIаме дакъа хургда 1969 шера 1 январе дена 1970 шера мартага кхаччалца чакхдоаккхам долла школьни музеешта Ерригсоюзни хьажар.

Музей балхага хьажа дезаш «Школьни музей гIулакхаши дIахотоадара де дезарий хьакъехьа» РСФСР просвещене Министрен РСФСР культура Министрен 1967 шера 20 сентяберча № 245 йолча приказе хьажача тайпара (хьажа 1967 шера декабре № 34 а йолаш арадаьннача РСФСР просвещене Министерства приказийи инструкцейи сборника тIа).

Хьажара кертера [illegible] лергIа деза:

хьамсара край массе оагIорахьара Iомаярца музеи гIулакхаш дувзаденна хилар. Экспедицешка, походашка, экскурсешка дешархоша гулъяь материалаш хилар;

В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизара кийчо еш музеи бу болх. Музеи экспозицешка ленински васкеташ кхочашдара темаш хьахьокхар (хьамсарча крайх лаьца масала а кхувлаш);

дешархоша беча дешара-кхетама балха тIа, бахача наха юкъе беча агитационно-массови балха тIа музеях пайда дукхагIа эцар, балха тайп-тайпара формаши методаши лелаяр.

Шоай беча балха результатех лаьца моттигерча оргкомитетага дала рапорташ тел лер йоахараша-ленинцаша. «Лер йоахараша-ленинцаша Даьхенна лучаш рапорт-книжка» тIа дIаязъю отрядий балха дикагIа йола результаташ.

Вай берий экскурсионно-туристски станце, Грознерча пионерий Дворецаша, республика районашкарча пионерий цIеноша лер йоахарий-ленинций балхага хьажараш вIаштIехьдоах, даим итогаш ю, котбаьннараш белгалбу.

«Ленина дагалаьттарий наькъашка гIолла» яхача похода итогаш ю:

1970 шера май—июнь беттанка пионерски сборашка, собранешка, сайренашка, слеташка, конференцешка;

1970 шера июле къоначa туристий республикански слете;

1970 шера июль—август беттанка къоначa туристийи краеведийи Ленинградерча Ерригроссийски слете.

Нохч-ГIалгIайчен пионераший школьникаший! «Ленина дагалаьттарий наькъашка гIолла» яхача Ерригроссийски похода юкъе гIо.

Аьттув балба шун, къона доттагIий!

А. ФЕДОРОВ.
Республиканскии берий экскурсионно-туристски станце директор.

ДОАГIАШ ДЕННА СОВГIАТ

Укх деношка город Ростовера Грозненски машиннаькъа отделене боккха кхаъ кхаьчар. Социалистически яхье лакхо къахьегама тоаламаш дахарах Грозненски машиннаькъа отделенерча дукхача хагирхошта «Машиннаькъа транспорта социалистически яхьа отличник» яха значокаш яр севераш Къилбаседа-Кавказа машиннаькъа кулгалхоцен дорпрофсожа президиумой. Значокаш дучарна юкъе ба мукъаш тIадетечей тIера Iодовхачен Грозненски механизированни дистанце стрелочникаш В. Копылов, Н. Кида, электромеханик А. Сейска, Гудермесски локомотивни депо слесарь Т. Мадцаев, поездаш вIашагIъехкар Н. Качаев, кхыбараш.

Г. АМОХОВ.

Республике хьалхара моттиг яьккхара «Динамо» стадионе цхьан кIирагIа маIача наьхей кхалнаьхен волейбольни командашта юкъе хилла дIаьхаш чекхалъьний самарийнашка. Командаша чакхдоаккхача хана, белгалъьлар финале лоьха боакъо яьккха шиь маIача наьхен шиь кхалнаьхен командаш. Уж а, мехкдаьтта институтех, «Труд» обществан маIача наьхен пединститутан «Труд» обществан кхалнаьхен командаш. Дукха хало ца еш счет 3:0 йолаш эшабир пединститута команда «Труд» обществан волейболисткаш.

Цу тайпара счет йолаш эшабелар «Труд» общества командашка мехкдаьтта института студенташ а.

Республике хьалхара моттиг яьккхача «Труд» общества кхалнаьхен мехкдаьтта института маIача наьхен волейбольни командашта кубокаш елла.

В. [illegible]

Сурта тIа: хьалхашка хьалхара моттиг яьккха, укх шера республика чемпионаш хилла мехкдаьтта института волейбольни команда.

С. [illegible] сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

КАПИТАЛИЗМА ДIАЬХДЕННА ЛАЗАР

Юха а финансови халонаш Iуьшаш да капиталистически дуне. Валютни биржашкера хьал хоараегIбоалача дIакхьчах: керттерча валютай обменни курс хьиздай хорш енача сага беттaлу иха санна сиха, массанена а тIеолладеннад «девальвация» яха бирса дош. Вож доладаллалца дIакъайлай Парижа, Цюриха, кхыча, малхбузеневропейски централий валютни биржаш.

ХIаьз девальвацe кхерам тIатувс французски франкана, цхьабакъда, сатем байнаб Парижа моттел, франкана хила тарлуш йола девальвац шоашта а цхьа бала ца беш чакхъаргйоацилгех цо тешшаме американски доллар, английски стерлингий фунт. Дукха кхийола валюташ тIехьа топхалергдолгеи дика кхетадеш йолча Лондоне а, Вашингтоне а.

Из бахьан долаш да дунен халкъашта юкъера финансисташ вIалхарйоала операцеш кийчъе сихбалар а. Укх деношка Малхбузен Европа мехкийн ВIашагIкхийттача Штатийн централи банкий управляющей экстренни заседани хилар Базеле, хIаьта цул тIехьагIа, 20 ноябре, Бонне гулйир низ болча «иттане группа» — эггара чIоагIагIа догIабенача, дунен халкъашта юкъерча валютни фондера дерригa гIулакхаш къестадеча капиталистически итт мехка викалий совещани.

ШIнна а Совещане итогаш хIана укх сахьата йовзаш яц, цхьабакъда, хетачох, кхыча мехкий финансисташа белггаларча условеех хьаллоапаргйолаш я Франци, хIаьта цу цопкъостална цхьан юкъа лоаттаьл а франка хIанзара курс шийл боарам тIа лоаттае йиш хургья цунга. Иштта из хьаллацарга мел мах гIоргба дика хьахьохк дизза шу хьалхагIа английски стерлингий фунта хиннача девальваце балийка льнича опыте.

Фунта гIулакхаш девальваци хиннача тIехьагIа а чIоагIа да ала йиш йолаш дац. Цун курс даим уизаре лохача, керда девальваци хила тарлуча британски воазон тIа латт. Англи хIанале а къамарга кхачлацо кхыча мехкий кредиторашта декхарийла лхай. ХIаьта хIанз цунга арахьара доалла декхар кхоаза совгIа доккхагIа да харарча доиво запасели лелаш болча валютали.

Англена юхалург дукха ахча деннача банкираша условеш оттаьй дунен халкъашта юкъерча валютни фондана хьалхашка Англе юкъ-юкъе отчет тела езаш а платежни баланса дефицит малагIча средстваца дIадаккха безам болаш и хоам бе безаш а. Фонда дIадийхад, дефицит дIайоаккхилга, частни капитала хьаштех ца хьокхадолийташ, эггара хьалхарча аргIанна къахьегамхой чотах чакхдаккхар, хIаьта лейбористски правительство цо яххача тайпара из де раьза а хилар. Англе эггара хьалхарча аргIанна социальни Iалашон даькъе пачхьалкхено дIадоккхийтар а юхаозаш чурча экономе чIоагIагIа йола режим оттайир, алапеш лакх ца долийташ социалир, массе оагIорахьара налогаш лаккхир.

Цу рецептагIа къестаерьа, хетаргахьа, французски франка проблемаш а. Пачхьалкхено дIаухийта ахча дикка кIезигделга дIадехаш къамаьл дир Франце премьер-министра Кув де Мюрвиля. Французски предпринимателий къаман совето а иштта хьалхайкадаьл, пачхьалкхено дIаухийта ахча юхаозаран «капитал дIаухийтарий тешам юхаоттабарах» ше тIехьа хилар.

Бонне гулбеннача низ болча «иттане» решени мичча тайпара хуле а, наблюдателаша массане а цхьатарра йовх, цунах тIаьтта хале цхьан юкъа юхеозилга мара а хургдац, хIаьта французски франкана тIаьтта халонаш чурча бахьанаша тIехдоачаль а Iац. «Дунен халкъашта юкъера валютни система цIенхашта цамогаш хиннай», хIаьта хIанзара кризис дунен халкъашта юкъера маIан долаш а я». Французски премьера уж дешаш аьлар Франце Къаман совете.

Белггала, капитала мехкаш готдаьча валютно-финансови кризиса ларде яда укх тайпара фактораш: ВIашагIкхийттача Штатий платежни баланса йокха дефицит йоллашехьа а, вьетнамски тIемо маьхаза даьха американски доллараш европейски экономихана юкъедахьар, боараж боацаш тIаййцача «имперски декхараши» капитал доазол дехьа дIаахараш хьахилийта Англе платежни баланса хронически дефицит. Малхбузехьарча частнокапиталистически экономика кхыдола айпаш.

ИТАЛИ ПРАВИТЕЛЬСТВО ЙОАЦАШ ЙИСАЙ

Юха а правительство йоацаш йисай Итали. 19 ноябре отставке вахав министрий совета председатель христиански демократ Дж. Леоне. ТIом сенанчул тIехьагIа политически аренера дIалхий 28-гIа правительство христиано-демократически парте викалаш мара юкъе боацаш хинна иттлагIа правительствон.

Леоне правительство отставке ахар цхьа бахьан доацаш дац. Укх шера июнь бутт боаш тIеххьара кабинет вIашагIъеллача хана «хувцалларга» «хьежа», каникулярни правительство я аьлар цунах кепайоазо цу сахьате. Из доал деча парте данза ца доалаш даь гIулакх дар. Цун лидераша цу хана лаьрхIар, социалисташи республиканцаши «аьрдехьара центр» оалаш йолчун правительствени коалицена юкъера дIабаьннача тIехьагIа, цхьан парте правительство вIашагIйолла. Социалисташ левоцентристски группировкана юкъера байлар шай бетта хиннача хоржашка [illegible] де хIана доацача боалаш шоаш миначул тIехьагIа, харжархой цаIи алли миллион голосах шоаш баьнинача хана. Социалисташ эшар христиански демократий буржуазни партеха цар пхе шера цхьана гIулакхаш леладарах хинна бекхам бар.

Леоне кабинето «хьежаш» йоаккха ха итальянски социалистически парте съезд октябрь бетта гулъе лаьрхIа хиларца ювзенна яр. Цига социалистий безам хиннабар мехка доал деча даькъе христиански демократашца цхьана юха а гIулакхаш леладергдий — хьогI шоаш яха дош хоадамболлаш къовстаде. Цхьабакъда, съездо массех течени а яь бекъабеннача социалистий мугIарий барт бхы тIа а эгIабар мара гIойле яцар. Парте аьттехьара ткъам хьалхагIа а санна кийча ба ХДП-ица цхьана гIулакхаш леладе.

Леоне правительства, ше тIаьсергйоацилга шийка хоашшехьа а, халкъо тIа ца эцаш бита ниъ чакхбоахар. Арахьарча политика даькъе Леоне кабинето тIагIертта хьаллацар «атлантически» солидарность, хIаьта НАТО доал дераша хьалхадекхарах мехка тIема бюджет духхьал деношт хьалхагIа мара доацаш вордI процент лакхйир.

Чурча политика даькъе мехка хьалхашка латтача чоалханерчей саготагIчем проблемаех цхьаккха а къовстаьяц правительства. Эггара хьалха из дар воча оагIорахьара гIордаьнна «скфарий гIулакх» — республика демократически низашта репрессеш яра кхерам тIабоссабеш хинна пачхьалкхен тIема переворот 1964 шера яьхки кийчъеча юкъе итальянски тIема разведко дакъа лацара хьакъехьа; из яр хIанзарча хьалашка къахьегача классех бола хагирхой музашка деша гIолга юкъера доаккхаш йолча лакхерча образоване системана демократизаци яра проблема; из дар, юхера а, пенсей хьакъехьара низкъала дош а хьабе бохх боаца нах тIатIа дукхагIа бебаш хилар а.

Беттагара бутт массаза боал дукхагIа раьза доацаш хулар халкъ. Производства массе тайпара доакъош чулаьцар дIалдахача аьхкии укх гурахьен массанахьа гIолла Итале чакхъяьннача забастовкаша. ВIалла дукха ха а йоацаш — 14 ноябре — берригача мехка массане юкъара 24 сахьата забастовка йир 12 миллион къахьегамхочо. Забастовка яьраша Iаьдалгара дIадехир, юххера а, дерригача къаман пенсиони проблема къостаелга. Миллионаш болча къабеннача итальянцаша — хьалха болх баьраша хIанз эцар вахара вIалла тоьаш доаца кIезига пенси да, Итале дами хIаний маьхаш IотIадеттaлуш хилар тергалдича хIаьта а.

19 ноябре юха а еррига Итали чулацар машиннаькъалой, почтайи телеграфийн болх [illegible] а юкъе болаш болча пачхьалкхен учреждений предприятейн балхлошeх гIулакхерча нахех 24 сахьата лаьча забастовка. Цар дIадийхар шоашта деш дола медицински гIулакхдаш тоаделга, аналеш лертIадоахилга, профсоюзий боккъонаши паргIатонаши шеръелга.

Правительствени кризис дIахо детIаахар хIанз бIаргаго хала да. Укх деношка керда правительстве вIашагIйоллар духьа консультацеш еш ва президент Сарагат. Цхьабакъда, политически наблюдателашта хетачох, йаьхен халон хургья кризис.

ПИРЕНЕШКАРА ТОРГАШ

Раска НАТО совета сессе дорхача антисоветски хора кулгалдеш хиннача Брюсселера воалдашехьа а, официальни визитагIа Мадридех Лиссабонех — Европерча кхаь фашистски пачхьалкхенаш шинне столицашка вахар США пачхьалкхен секретарь.

Формально НАТО-на юкъейодаш яц Испани. Цхьабакъда, Раск сихвенна, Брюсселе Къилбаседатлантически блока тIема машина ма могга дукхагIа чIоагIъяра хьакъехьа решенеш тIалийца ма яьлинге а, Мадриде вахаро хьахьокх, Вашингтоне шин стратегически планашка цук мел лоархIам бу. Из къаьстта белгалдаьдар водача Раска улувбаьнна штабий начальникий американски комитета председатель инарал Эрл Уилер а бенктокхамера хуьйха Пентагона белхлой а бахарах.

Раска Мадриде йихьача шеррача дипломатически багаж чу къаьстта яра дар цхьа дош: ше вIашагIлхийттача хана американо-испански «оборона хьакъехьарча договора» ка Iаьъхьлача яр ца хиларах Франко тешаве везаш ва Америка церттера дипломат. Испанеца 1953 шерре а дена лаьр США-с шоашка Испане территоре тIа тIема-фетара цхо базен Ротера тIема-форда базех хоачаль йола из соглашени. Из тIеххьаральр йолча кийчъьлай масала, ядерни кортидгаш доалха «Поларис» яха ракеташ тIалатташи Средиземни форда тIа лелаши дола американски хи кIал гIолла лела лодкаш латтаргдола моттиг. Испанера Пентагона тIема базаш ма дарра НАТО юкъарча системана юкъехийтай. Нагахьа санна вагIонех цхьанне а ше дукхьала хилар хьа ца оале кхы а итт шера, шин-шегIа да йIаьх а лургйолаш, итт шера ха а йилла даьдав испано-американски договор. 1963 шера Вашингтона кхерлш тIатасса лаьрхIар Испане, иштта 100 миллион доллар даькхар цо американцашкара. ХIанз договора ха йIаьхъьрах испански оагIоно 1 миллиард доллар хийхар. Цу тIехь чакхъхьлар эггара тIехьагIа сентябрь бетта Вашингтоне хинна переговораш а. Бакъдар аьлча, США-цара шийн договор Испане ховдадерг ма дей дьина цхьаннека а датадацар. ХIаьта а, Вашингтоне уйлаш е баьар. Эггара бочагIа йолча моттиге кхайдар франкисташ: тIеххьарча массе шера а НАТО совета тIеххьарча сессе а шоай союзникий уйла Средиземни форда бассейна тIаервас а НАТО къухбехьенгаьяра фланг чIоагIъе а гIертар, къаьстта Вашингтон.

Иштта дар Франкоца ше вIашагIкхетача хана Раска хьалхашка латта чоаллане декхар. Цунах хиннар хIана укх сахьата ховш дац. Цхьабакъда, Франкоца шийн къамаьл хиннача хана США пачхьалкхен секретара запасной харт хьадийллар. Испански столице дIахо переговораш а Уилер юхе а нитта, Вашингтоне водача наькъагIа 18 ноябре лоаллахарча Португале столице юхасецар из, цига вола воаллача Салазара когаметта оттачунна — мехка министрий совета хIанзарча председателаца Марселу Каэтану къамаьл дар духьа. Американски информационни агентствашта къар ца луча испански диктаторага хIанзале а доаш баьб, цун португальски коллегаш американцашта испанцаша дер морг кола гIулакх де — тIема базашта территоре ала хийча хиларах.

Дукха гаьна ца йоалаш каста хьахьоккхаргья Пиренейшка хиннача торгий результаташ. Кхетадеш да цаI — американски тIема базаш укхаза хьалхагIа а ца Пиренейски ах гIайрен ший санна, иштта ерригача вокх юхейнсача Европа а хьалкъий машаран кхерамзаленнен кхерам тIалоаттаберг хилар.

О. ПИВОВАРОВ, Д. СТЕПАНЧЕНКО, А. КОЗАКОВ.
(ТАСС).

ШВЕЙЦАРИ. 1904-ча шера дена 1908-ча шерага кхаччалца В. И. Ленин член хиннача «Книжкаш дешара тIаккхуврий общества» Женевски библиотека 150 шу дизар пездир цукха ха йоацаш. Владимир Ильич дIаяздина а «Соцьете де лекторе», хIана ала цу обществе болх бара [illegible] тIех дика хьал дар. Цига немецки, французски, английски меттала керла тIаьхьара журналаш дешаш. «Материализм Эмпириокритицизм» яхача кердача книжка тIа болх беш хиннав Ленин.

Общества членаша доккхал ду гIорбаьннача наьха лесада цу 150 шера цига болх беш хиларах. Боча лелаоу «книжкаш дешара тIаккхуврий общество» В. И. Ленина читательски документ, къастта шкафа чу дада ца ю пометкаш тIайола книжкаш.

СУРТА ТIА: книжкаш долча цхьан зале. Аьттехьа — портрет библиотекарь Пико.

Е. Кормова сурт.
ТАСС фотохроника.

ХАОТТАМ

Тахан дийнахьа тховсара байсаннен республике гIолла а Грозне а кхаьла хургья, лоадама, йовчаш а йоацаш, цхьанцахйолча моттигашка дохк а деллаш. Малхбоалехьара лаьгIо, гIаьххьача боарамга кхоачам мух дьоххаргба, температура бийсанна 1—6 градус, дийнахьа 6—11 градус йовлах йолаш хургья.

27-ча ноябрара 30-ча ноябре кхаччалца кхоаленаш а йолаш, лоадама йовчаш а йоацаш ца хургья. Къилба-малхбоалехьара лаьгIо, гIаьххьача боарамга кхоачаш мух хьоахаргба. Температура бийсанна 0—5, дийнахьа 5—10 градус йовлаи йолаш хургья.

Метеостанцо.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Ладуьгlа, хьажа

РАДИО
26 ноябре

6.30 — Нохч-ГIалгIай лаьттаелийцдо (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.48 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттамах бола хоам. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачий программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — «Даьхьала хийта вай дагадаьлла-кхе» яха концерт-иллеш. 8.45 — «Партийна организаций балха тьнар лакхду» яха беседа (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 16.15 — Ашараш. 16.30 — «Партийна балхе ленинь» яха передача (гIалгIай меттала). 17.00 — Иллеш, ашараш, хахкараш. 17.30 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 17.45 — Ютбоккхама заьнай школа (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Къамаьл ду радио общественни редакцес (эрсий меттала). 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
26 ноябре

17.55 — Передачий программа. 18.00 — Ильича васкетех. Нохч-ГIалгIайчен юрта боахама коллективизаци ю (нохчий меттала). 18.30 — Телевизиони кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 18.55 — Кинохроника (нохчий меттала йоаххь). 19.05 — [illegible]

[illegible] концерт. 17.30 — Ленин ваь 100 шу дизарга. [illegible] яха беседа (гIалгIай меттала). 17.45 — «Вай индустриальни мохк» (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва. 19.30 — «Къамаьл» (нохчий меттала). 20.00 — [illegible] яха радиоспектакль (гIалгIай меттала). 20.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
27 ноябре

18.00 — Сийреча гетарий совгIатах. 18.25 — Телевизиони кердадараш. 18.35 — «Гуйран тIехьара денош» яха киноочерк. 18.45 — «Аленький аьзалг». Пионерий республикански Дворец спектакль. 19.35 — Концерт. 20.35 — Передачий программа. 20.40 — «Говза хьалха соьмайола» яха художественни фильм.

РАДИО
28 ноябре

6.30 — Нохч-ГIалгIай лаьттаелдаре (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.48 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттамах бола хоам. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачий программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Арцен ашараш. 8.45 — [illegible]

РЕДАКЦИ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-06; редактора зам. — 3-89-11; [illegible]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-06; зам. редактора — 3-89-11; [illegible]

«Грозненский рабочий» [illegible] типографи. [illegible]

СФ05364 Заказ № 3609.